

Briuselis, 2020 10 14
SWD(2020) 914 final

KOMISIJOS TARNYBŲ DARBINIS DOKUMENTAS

Lietuvos galutinio nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano vertinimas

Turinys

1. SANTRAUKA	2
2. PLANO RENGIMO UŽBAIGIMAS IR ATSIŽVELGIMAS Į KOMISIJOS REKOMENDACIJAS	4
Galutinio plano parengimas ir pateikimas	4
Atsižvelgimas į Komisijos rekomendacijas	5
3. TIKSLŲ, UŽDAVINIŲ IR ĮNAŠŲ UŽMOJO IR JŲ ĮGYVENDINIMO POLITIKOS BEI PRIEMONIŲ POVEIKIO VERTINIMAS	8
Priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas.....	8
Išmetamas ir absorbuojamas ŠESD kiekis	8
Atsinaujinančiųjų išteklių energija.....	9
Energijos vartojimo efektyvumas.....	10
Energetinis saugumas.....	11
Energijos vidaus rinka.....	12
Moksliniai tyrimai, inovacijos ir konkurencingumas	13
4. SUDERINAMUMAS, POLITIKOS SĄSAJOS IR INVESTICIJOS	14
5. REKOMENDACIJOS DĖL NACIONALINIO ENERGETIKOS IR KLIMATO SRITIES VEIKSMŲ PLANO ĮGYVENDINIMO IR RYŠIO SU ATSIGAVIMU PO COVID-19 KRIZĖS	16
Rekomendacijos dėl nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano įgyvendinimo	16
Ryšys su atsigavimu po COVID-19 krizės.....	19
I PRIEDAS. FINANSAVIMAS IŠ ES FINANSAVIMO ŠALTINIŲ, KURĮ LIETUVA GALI GAUTI 2021–2027 M. LAIKOTARPIU	21
1 lentelė. 2021–2027 m. laikotarpiu siūlomos ES lėšos: mokėjimų įsipareigojimai, mlrd. EUR	21
2 lentelė. ES lėšos, kuriomis 2021–2027 m. laikotarpiu galės naudotis visos valstybės narės, mlrd. EUR	22
II PRIEDAS. IŠSAMUS VERTINIMAS, KAIP ATSIŽVELGTA Į KOMISIJOS REKOMENDACIJAS	23

1. SANTRAUKA

Lietuvos galutiniame integruotame nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane (toliau – NEKSVP)¹ nustatytas tikslas iki 2030 m. 9 proc. sumažinti **išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų (toliau – ŠESD) kiekį** (palyginti su 2005 m. išmestu kiekiu) sektoriuose, kuriems netaikoma ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema (toliau – sektoriai, kuriems netaikoma ATLPS), laikantis Pastangų pasidalijimo reglamento (toliau – PPR²). Įgyvendinus visą planuojamą politiką pagal šį planą, tuose sektoriuose, kuriems netaikoma ATLPS (t. y. transportas, žemės ūkis ir pramonės sektoriai, kuriems netaikoma ATLPS), išmetamas ŠESD kiekis bus iki 2030 m. sumažintas 21 proc. Planuojama transporto sektoriaus politika yra tinkamai apibūdinta; nepaisant to, prognozuojama, kad artėjant 2030 m. transporto sektoriuje išmetamas ŠESD kiekis didės. Lietuva planuoja, jei reikės, pasiekti iki 6,5 mln. tonų CO₂ ekv. ŠESD kiekio sumažinimą pastangų pasidalijimo sektoriuose naudodama žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės (LULUCF) sektoriaus kreditus pagal PPR.

Lietuvos **atsinaujinančiųjų išteklių energijos** įnašas siekiant ES lygmens 2030 m. tikslo yra toks, kad ši energija 2030 m. turėtų sudaryti 45 proc. bendro suvartojamos galutinės energijos kiekio. Tai laikoma pakankamai dideliu užmoju ir viršija minimalią 34 proc. dalį, nustatytą pagal Reglamento (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo (toliau – Valdymo reglamentas³) II priede pateiktą formulę. Plane pateiktas išsamus planuojamų priemonių aprašymas.

Energijos vartojimo efektyvumo srityje Lietuvos įnašas siekiant ES tikslo yra nedidelio užmojo⁴, nors galutiniame plane ir buvo padidintas. Jis išreikštas pirminės ir galutinės energijos suvartojimo intensyvumu, kuris 2030 m. turėtų būti 1,5 karto mažesnis nei 2017 m. Šį įnašą atitinkantis pirminės energijos suvartojimo lygis yra 5,5 Mtne, galutinės energijos suvartojimo – 4,5 Mtne. Lietuva pateikė informaciją apie planuojamas ir esamas priemones remdamasi apskaičiuotu jų poveikiu daugiausia pastatų ir transporto sektoriuose, taip pat pramonėje. Galutiniame NEKSVP yra daug su pastatais susijusių elementų. Lietuva dar nepateikė savo ilgalaikės pastatų renovacijos strategijos.

Lietuva savo plane nustatė **energetinio saugumo** uždavinius, kurie yra susiję visų pirma su energijos šaltinių įvairinimu, taip pat su atsinaujinančiais energijos išteklių ir efektyvaus energijos vartojimo skatinimu.

Į galutinį planą įtraukti keli politikos uždaviniai dėl **energijos vidaus rinkos**, visų pirma dėl mažmeninių kainų reguliavimo laipsniško atsiskyrimo, naujų rinkos dalyvių nediskriminacinio

¹ Šį konkrečiai šaliai skirtą vertinimą Komisija skelbia kartu su 2020 m. energetikos sąjungos būklės ataskaita (COM(2020) 950) pagal Reglamento (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksmų valdymo 13 straipsnį.

² 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/842, kuriuo, prisidedant prie klimato politikos veiksmų, kad būtų vykdomi įsipareigojimai pagal Paryžiaus susitarimą, valstybėms narėms nustatomi įsipareigojimai 2021–2030 m. laikotarpiu sumažinti išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų metinį kiekį, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 525/2013.

³ Komisijos rekomendacijos dėl valstybių narių atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslų teikiamos remiantis šiame reglamente nustatyta formule. Ši formulė pagrįsta objektyviais kriterijais.

⁴ Pagal dok. SWD(2019) 212 *final* pateiktą metodiką.

dalyvavimo ir skatinimo naudoti įvairius lankstumą užtikrinančius šaltinius. Planuojamas iki 2030 m. pasiekti elektros energetikos tinklų sujungimo lygis – 111 proc.

Su **moksliniais tyrimais, inovacijomis ir konkurencingumu** pagal energetikos sąjungos prioritetus susiję nacionaliniai uždaviniai ir finansavimo tikslai yra pagrįsti nacionalinėmis energetinės nepriklausomybės ir sumanios specializacijos strategijomis. Lietuva ketina iki 2030 m. pasiekti, kad mokslinių tyrimų ir inovacijų (toliau – MTI) išlaidų dydis būtų 2 proc.

Apskaičiuotoji bendra **viešųjų ir privačių investicijų** suma 2021–2030 m. laikotarpiu yra 14,1 mlrd. EUR. Nurodyti finansavimo šaltiniai yra ES lėšos ir kiti išorės šaltiniai (50 proc.), valstybės finansavimas (21 proc.) ir privačiojo sektoriaus lėšos (29 proc.). Pagal Komisijos apskaičiuotus investavimo poreikius vidutinis metinis investicijų dydis turėtų sudaryti apie 3 proc. BVP⁵. Didžiausios investicijų kategorijos yra investicijos į transporto sektorių ir energijos vartojimo efektyvumą.

Galutiniame plane pateiktas **energijos subsidijų** sąrašas ir nurodyti veiksmai, kurių imtasi ir planuojama imtis siekiant laipsniškai jų atsisakyti, visų pirma subsidijų iškastiniam kurui. Atrodo, kad iškastinio kuro subsidijų sąrašas atitinka naujausias Komisijos atliktas energijos subsidijų analizes. Pateiktas planas, kaip iki 2025 m. bus laipsniškai panaikintos iškraipomąjį poveikį turinčios mokesstinės lengvatos iškastiniam kurui.

Energijos nepritekliaus srityje NEKSVP nurodytas namų ūkių, kuriems gresia energijos nepriteklis, skaičius ir nustatyti konkretūs ir išmatuojami šio nepritekliaus mažinimo uždaviniai, įskaitant gyventojų, kurie neišgali pakankamai šildyti būsto, dalies sumažinimą iki mažiau nei 23 proc. 2025 m. ir iki 17 proc. 2030 m. Plane nustatyti aiškūs energijos nepritekliaus mažinimo uždaviniai ir politika bei numatomas poveikis.

Galutiniame NEKSVP pateikta informacijos apie sąveiką su **oro kokybės ir oro teršalų politika** ir poveikį oro taršai pagal įvairius scenarijus, tačiau nenurodyta taikoma metodika.

Galutiniame plane nagrinėjami **teisingos ir sąžiningos pertvarkos aspektai** ir pateikta informacijos apie perėjimo prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos socialinį poveikį, poveikį užimtumui ir įgūdžiams, visų pirma tie aspektai susiję su energijos nepritekliaus mažinimu ir naujų darbo vietų kūrimu dėl kintančių energijos rinkos tendencijų. Lietuva numato, kad su klimato kaita susijusi pertvarka turės teigiamą poveikį užimtumui: 2020–2030 m. laikotarpiu užimtumas didės 1,56 proc., o po 2030 m. iš viso 0,14 proc.

Lietuvos galutiniame energetikos ir klimato srities veiksnių plane yra keli **gerosios praktikos pavyzdžiai**, visų pirma ilgalaikiai tikslai iki šio amžiaus vidurio sukurti anglies dioksido neišskiriančią ekonomiką ir didelio užmojo požiūris į atsinaujinančiųjų išteklių energetikos plėtrą, kuri taip pat laikoma svarbiu veiksmu didinant šalies energetinį saugumą.

Tolesnėje lentelėje apžvelgiami Lietuvos uždaviniai, tikslai ir įnašai pagal Valdymo reglamentą⁶.

⁵ Pagal dabartinį Eurostato praneštą BVP (2019 m.) dydį – 48,339 mlrd. EUR.

⁶ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2018/1999 dėl energetikos sąjungos ir klimato politikos veiksnių valdymo, kuriuo iš dalies keičiami Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (EB) Nr. 663/2009 ir (EB) Nr. 715/2009, Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 94/22/EB, 98/70/EB, 2009/31/EB, 2009/73/EB, 2010/31/ES, 2012/27/ES ir 2013/30/ES, Tarybos direktyvos 2009/119/EB ir (ES) 2015/652 ir panaikinamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 525/2013.

	Nacionaliniai tikslai ir įnašai	Naujausi turimi duomenys (2018 m.)	2020 m.	2030 m.	2030 m. užmojų lygio vertinimas
	Pastangų pasidalijimo reglamente (PPR) nustatytas privalomas tikslas sumažinti išmetamą ŠESD kiekį, palyginti su 2005 m. kiekiu (proc.)	7 %	15 %	-9 %	Toks kaip PPR
	Nacionalinis atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslas (įnašas): kokią bendro suvartojamos galutinės energijos kiekio dalį (proc.) sudaro iš atsinaujinančiųjų išteklių gaminama energija	24 %	23 %	45 %	Pakankamai didelis užmojis (pagal formulę – 34 %)
	Nacionalinis įnašas, susijęs su energijos vartojimo efektyvumu: pirminės energijos suvartojimas (Mtne) galutinės energijos suvartojimas (Mtne)	6,3 Mtne 5,5 Mtne	6,5 Mtne 4,3 Mtne	5,5 Mtne 4,5 Mtne	Nedidelis Nedidelis
	Elektros tinklų sujungimo lygis (proc.)	62 %	62 %	111 %	Netaikoma

Šaltiniai – Europos Komisija, Energetikos statistika, Energetikos duomenų suvestinės: ES šalys; Europos semestras pagal valstybes; Lietuvos galutinis nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksmų planas.

2. PLANO RENGIMO UŽBAIGIMAS IR ATSIŽVELGIMAS Į KOMISIJOS REKOMENDACIJAS

Galutinio plano parengimas ir pateikimas

2019 m. gruodžio 31 d. Lietuva pranešė Europos Komisijai apie savo galutinį nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą. Pagrindiniai į NEKSVP įtraukti strateginiai dokumentai yra Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija, Nacionalinė klimato kaitos valdymo politikos strategija ir Nacionalinis aplinkos oro taršos mažinimo planas.

Rengiant planą buvo vykdoma reguliari parlamentinė kontrolė ir konsultuojamasi su vietos ir regioninės valdžios institucijomis. **Viešos konsultacijos** dėl NEKSVP vyko dviem etapais: nuo 2018 m. gruodžio iki 2019 m. gegužės mėn.⁷ ir 2019 m. lapkričio mėn.⁸ Po diskusijų su plačiąja visuomene ir suinteresuotaisiais subjektais planas buvo papildytas alternatyviomis politikos priemonėmis, kurios pateiktos jo 3 skyriuje kaip kiekvienam sektoriui skirtas atskiras priemonių rinkinys. Visuomenės nuomonės santrauka atskirai nepateikta. Plane nedaroma jokių nuorodų į strateginį poveikio aplinkai vertinimą pagal Direktyvą 2001/42/EB.

⁷ Per specialią nacionalinę konsultacijų platformą „E. pilietis“.

⁸ Per viešoms konsultacijoms skirtą interneto platformą ir Klimato kaitos savaitės renginių ciklą.

Siekdama užtikrinti, kad būtų konsultuojamasi regioniniu lygmeniu, Lietuva savo plano projektą (visų pirma su energetiniu saugumu ir energijos vidaus rinka susijusius jo aspektus) apsvarstė Baltijos energijos rinkos jungčių plano (BEMIP) grupėje ir Baltijos Ministrų Taryboje. Baltijos šalių elektros energijos sistemos sujungimas su Europos žemyniniu tinklu yra plačiai apsvarstytas ES lygmens prioritetas projektas.

Atsižvelgimas į Komisijos rekomendacijas

2019 m. birželio mėn. Komisija pateikė Lietuvai 11 rekomendacijų, į kurias ji turėtų atsižvelgti baigdamas rengti savo NEKSVP⁹. Šio Komisijos tarnybų darbinio dokumento II priede išsamiai išdėstyta, kaip galutiniame NEKSVP atsižvelgta į įvairias Komisijos rekomendacijų dalis. Apskritai galutiniame NEKSVP **iš esmės atsižvelgta** į daugumą Komisijos rekomendacijų. Svarbiausi galutiniame plane atlikti pakeitimai yra nurodyti toliau.

Dėl sektoriuose, kuriems netaikoma ATLPS, išmetamo ŠESD kiekio Lietuva **iš esmės atsižvelgė** į rekomendaciją toliau tobulinti savo strategiją, pagal kurią būtų pasiektas 2030 m. tikslas sumažinti ŠESD tuose sektoriuose, kuriems netaikoma ES apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema. Ta rekomendacija apėmė žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės sektoriaus vaidmens konkretizavimą ir tikslesnę planuojamos politikos suformulavimą. Galutiniame plane pateikti ŠESD kiekio mažinimo atskiruose subsektoriuose tikslai, tačiau nėra visiškai aiškiai nurodyta, kaip sumažinimas bus pasiektas kai kuriuose iš sektorių.

Dėl atsinaujinančiųjų energijos išteklių Lietuva **iš esmės atsižvelgė** į rekomendaciją, kad palankiai vertinamas jos atsinaujinančiųjų išteklių energetikos 2030 m. užmojų lygis būtų geriau pagrįstas nustatant išsamią ir kiekybiškai išmatuojamą politiką bei priemones ir būtų įtraukta orientacinė trajektorija. Galutiniame plane išsamiai nustatytos trajektorijos ir planuojami pajėgumai absoliučiosiomis vertėmis pagal technologijas, sektorius ir subsektorius. Planuojamos priemonės aprašytos labai išsamiai; taip pat įtrauktos priemonės, kuriomis siekiama diegti atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijas ir iš atsinaujinančiųjų išteklių pasigamintos energijos vartojimą. Vis dėlto būtų galima labiau detalizuoti požiūrį į elektrifikavimo ir biodegalų naudojimo transporto sektoriuje masto didinimą.

Energijos vartojimo efektyvumo srityje Lietuva **iš esmės atsižvelgė** į rekomendaciją atnaujinti ir didesniu mastu taikyti energijos vartojimo efektyvumo politiką ir priemones. Visų pirma Lietuva pateikė išsamesnių duomenų apie energijos taupymą siūlomomis naujomis ir esamomis energijos vartojimo efektyvumo priemonėmis, skirtomis jos 2030 m. įnašui užtikrinti. Lietuva informaciją apie planuojamas ir esamas priemones pateikė remdamasi apskaičiuotu jų poveikiu – daugiausia pastatų ir transporto sektoriuose, taip pat pramonėje. Lietuvos NEKSVP taip pat pateikta informacijos apie energijos taupymo įpareigojimą pagal Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos (Direktyva 2012/27/ES) 7 straipsnį, nors plane trūksta kai kurių svarbių duomenų, visų pirma apie skaičiavimo metodiką, papildomumą, reikšmingumą ir stebėseną bei tikrinimą dėl pranešamo sutaupytos energijos kiekio. Konkrečiau tariant, dėl energijos vartojimo efektyvumo pastatuose pateikta informacijos apie kai kuriuos privalomus elementus, kaip antai

⁹ 2019 m. birželio 18 d. Komisijos rekomendacija dėl 2021–2030 m. laikotarpio Lietuvos integruoto nacionalinio energetikos ir klimato srities veikslių plano projekto, C/2019/4415.

aprašyti 2050 ir 2030 m. orientaciniai tikslai ir platesnio masto nauda, nors tai padaryta tik iš dalies. Dar nepateikta ilgalaikė pastatų renovacijos strategija.

Energetinio saugumo srityje Lietuva **iš esmės atsižvelgė** į rekomendaciją nurodyti priemones, kuriomis padedama siekti jos energetinio saugumo tikslų, ir paaiškinti dujų vaidmenį. Visų pirma nustatyti aiškesni tiekimo šaltinių įvairinimo, taip pat atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir efektyvaus energijos vartojimo skatinimo tikslai. Plane taip pat nagrinėjama galimybė naudoti įvairiais tiekimo maršrutais gaunamas suskystintas gamtines dujas (SGD). Galiausiai geriau paaiškintas dujų vaidmuo.

Energijos vidaus rinkos srityje Lietuva **iš esmės atsižvelgė** į rekomendaciją nustatyti aiškius uždavinius, tarpines reikšmes ir terminus. Visų pirma galutiniame plane geriau išdėstyta elektros energijos rinkos reforma, įskaitant uždavinį palaipsniui atsisakyti mažmeninių kainų reguliavimo ir ketinimą didinti dujų rinkos likvidumą geriau ją integruojant regiono lygmeniu. Plane taip pat skatinamas visų išteklių naudojimas, geresnė atsinaujinančiųjų energijos išteklių integracija ir teikiama pirmenybė gaminančių vartotojų ir kitų vartotojų aktyviam vaidmeniui ir apsaugai (įskaitant skaitmeninimą). Tačiau plane nenurodyta, kokiomis priemonėmis užtikrinamas lankstumas ir elektros energijos gamybos adekvatumas (pvz., papildomos reguliavimo apkrova ir energijos kaupimo priemonės).

Mokslinių tyrimų, inovacijų ir konkurencingumo srityje Lietuva **iš dalies atsižvelgė** į rekomendaciją išaiškinti nacionalinius uždavinius ir finansavimo tikslus. Konkrečiau tariant, vis dar reikia išsamiau nustatyti terminus ir politikos bei paramos priemones laikotarpiu po 2023 m.

Lietuva **iš esmės atsižvelgė** į rekomendaciją stiprinti **regioninį bendradarbiavimą**. Visų pirma galutiniame plane visiškai pripažinta regioninio lygmens svarba siekiant ES energetikos ir klimato tikslų, ypač energetinio saugumo ir energijos vidaus rinkos įgyvendinimo srityse. Regioninio bendradarbiavimo aspektai įtraukti į visas atitinkamas plano dalis, visų pirma į atitinkamas nacionalinių uždavinių ir tikslų skyriaus dalis, taip pat į politikos ir priemonių skyrių.

Kalbant apie **investicijų poreikius** ir mechanizmus bei finansavimo šaltinius, skirtus investicijoms skatinti, pažymėtina, kad Lietuva **iš esmės atsižvelgė** į rekomendaciją plačiau atlikti investicijų poreikių analizę ir pateikti išsamią informaciją apie finansavimo šaltinius. Tiksliau sakant, plane pateikta išsami finansavimo poreikių apžvalga ir informacija apie viešąjį ir ES finansavimą, tačiau nenurodyti privataus finansavimo šaltiniai.

Lietuva **iš esmės atsižvelgė** į rekomendaciją pateikti visų energijos subsidijų, veiksmų, kurių imamasi, ir planų **laipsniškai atsisakyti energijos subsidijų, visų pirma subsidijų iškastiniam kurui**, sąrašą. Visų pirma į planą įtrauktas trylikos iškastinio kuro energijos subsidijų kokybinis aprašas, tačiau nepateikta konkrečių skaičių – bendrų subsidijų sumų pagal kategorijas. Lietuva parengė kelių iš šių mokestinių lengvatų iškastiniam kurui laipsniško panaikinimo iki 2025 m. planą.

Lietuva **iš esmės atsižvelgė** į rekomendaciją papildyti **oro kokybės analizę**. Plane konkrečiai išdėstyta prognozuojamas siūlomų priemonių poveikis kiekvienos rūšies oro teršalams, reglamentuojamiems pagal Nacionalinių išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo įsipareigojimų direktyvą¹⁰, tačiau trūksta atitinkamos metodikos.

¹⁰ Direktyva (ES) 2016/2284.

Galiausiai Lietuva **iš esmės atsižvelgė** į rekomendaciją geriau integruoti **teisingos ir sąžiningos pertvarkos** aspektus ir geriau išplėtoti strategiją, kaip bus sprendžiami **energijos nepritekliaus** klausimai. Lietuva pateikė nustatytus tikslus ir daugiau politikos krypčių ir priemonių, taip pat savo energijos nepritekliaus mažinimo plano įgyvendinimo poveikio vertinimą. Tačiau nevertinama teisingos pertvarkos sąvoka, ir reikėtų daugiau dėmesio skirti socialiniam poveikiui, kurį turės daug anglies dioksido išmetančios pramonės mažinimas.

Sąsajos su Europos semestru

Pagal Europos semestro sistemą ekonominei politikai Europos Sąjungoje koordinuoti ir 2019 m. šalies ataskaita¹¹ Lietuva gavo vieną konkrečiai jai skirtą rekomendaciją¹² dėl klimato ir energetikos, kurioje raginama, kad ji su investicijomis susijusią savo ekonominę politiką sutelktų į inovacijas, energijos vartojimo ir išteklių naudojimo efektyvumą, darnųjį transportą ir energetikos tinklų sujungimą, atsižvelgdama į regioninius skirtumus. 2020 m. vasario 20 d. patvirtintoje 2020 m. šalies ataskaitoje¹³ Komisija nustatė, kad Lietuva padarė nedidelę pažangą įgyvendindama šią rekomendaciją; vis dėlto pripažinta tam tikra energetikos tinklų sujungimo pažanga.

Dėl COVID-19 krizės 2020 m. Europos semestro konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose skirta dėmesio valstybių narių reagavimui į pandemiją ir pateikta rekomendacijų, kaip reikėtų skatinti ekonomikos atsigavimą. Jose visų pirma pabrėžtas poreikis kuo greičiau pradėti brandžius viešuosius investicinius projektus ir skatinti privačias investicijas, be kita ko, vykdant tinkamas reformas, visų pirma skaitmeniniame ir žaliajame sektoriuose. Šiomis aplinkybėmis Lietuvai pateikta konkrečiai jai skirta rekomendacija¹⁴, kurioje pabrėžta, kad labai svarbu sutelkti investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, visų pirma į labai didelio pralaidumo plačiajuosčio ryšio aprėptį ir diegimą, švarius ir efektyvius energijos gamybos ir naudojimo procesus ir darnųjį transportą.

Valdymo reglamente reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, jog jų nacionaliniuose energetikos ir klimato srities veiksnių planuose būtų atsižvelgiama į naujausias per Europos semestrą pateiktas konkrečiai šaliai skirtas rekomendacijas. Lietuvos nacionalinis energetikos ir klimato srities veiksnių planas gali padėti įgyvendinti Europos semestro rekomendacijas, nes jame nustatyti būtinų investicijų poreikiai ir tam reikalingi finansiniai ištekliai.

¹¹ 2019 m. šalies ataskaitos D priede taip pat nustatytos prioritetingos investicijos pagal 2021–2027 m. sanglaudos politiką, kurios labai prisidės pereinant prie švarios energetikos.

¹² Rekomendacija dėl Tarybos rekomendacijos dėl 2019 m. Lietuvos nacionalinės reformų programos su Tarybos nuomone dėl 2019 m. Lietuvos stabilumo programos, COM(2019) 515 *final*.

¹³ Komisijos tarnybų darbinis dokumentas. Šalies ataskaita. Lietuva 2020, SWD(2020)514 *final*.

¹⁴ Rekomendacija dėl Tarybos rekomendacijos dėl 2020 m. Lietuvos nacionalinės reformų darbotvarkės su Tarybos nuomone dėl 2020 m. Lietuvos stabilumo programos, COM(2020) 515 *final*.

3. TIKSLŲ, UŽDAVINIŲ IR ĮNAŠŲ UŽMOJO IR JŲ ĮGYVENDINIMO POLITIKOS BEI PRIEMONIŲ POVEIKIO VERTINIMAS

Priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas

Išmetamas ir absorbuojamas ŠESD kiekis

NEKSVP pateiktas Lietuvos privalomas nacionalinis sektoriuose, kuriems netaikoma ATLPS, išmetamo ŠESD kiekio sumažinimo iki 2030 m. tikslas. Be šio trumpalaikio tikslo, į jį įtrauktas ir Lietuvos orientacinis vidutinės trukmės laikotarpio (iki 2040 m.) tikslas – išmetamą ŠESD kiekį sumažinti 70 proc., palyginti su 1990 m. kiekiu, ir ilgalaikis tikslas (iki 2050 m.) – sumažinti tą kiekį 80 proc., palyginti su 1990 m. kiekiu. Dar 20 proc. ŠESD absorbuos LULUCF sektoriaus anglies absorbentai. Taip Lietuva iki 2050 m. pasieks nulinį grynąjį išmetamą ŠESD kiekį.

Kaip nurodyta plane, pagal esamų politikos priemonių (EPP) scenarijų tuose sektoriuose, kuriems netaikoma ATLPS (transportas, žemės ūkis ir pramonės sektoriai, kuriems netaikoma ATLPS), išmetamas ŠESD kiekis didėtų 6 proc., palyginti su 2005 m. kiekiu. Plane prognozuojama, kad įgyvendinus visas planuojamas priemones iki 2030 m. išmetamas ŠESD kiekis bus sumažintas 21 proc. Plane pažymima, kad ši politika priklauso nuo finansavimo, kurį tikimasi gauti iš ES ir nacionalinių finansavimo šaltinių, todėl įgyvendinimas nėra užtikrintas. Prognozuojama, kad atliekų tvarkymo sektoriuje bus pasiektas išmetamo ŠESD kiekio sumažinimas 40 proc., palyginti su 2005 m., o smulkių kurą deginančių įrenginių, kuriems netaikoma ES ATLPS, išmetamas kiekis bus sumažintas 15 proc.

Plane pateiktos prognozės pagal kelis LULUCF rodiklius ir kategorijas. Remdamasi šiomis prognozėmis ir LULUCF apskaitos taisyklių taikymu, Lietuva planuoja 2021–2025 m. laikotarpiu įgyti LULUCF kreditų, atitinkančių 6,2 Mt ŠESD per metus, o 2026–2030 m. laikotarpiu – 5,3 Mt per metus; plane nurodyta, kad dalis šių kreditų gali būti panaudota pagal Pastangų pasidalijimo reglamentą nustatytiems ŠESD kiekio mažinimo tikslams pasiekti.

Lietuva nėra nustačiusi konkretaus tikslo sumažinti **transporto** sektoriuje išmetamą ŠESD kiekį, kuris būtų bendro sektorių, kuriems netaikoma ATLPS, tikslo dalis. Tačiau Lietuva planuoja didinti transporto priemonių parko ir transporto sistemos efektyvumą, naudoti daugiau alternatyviųjų degalų (įskaitant suskystintas gamtines dujas ir biometaną), diegti inovacines transporto technologijas, taip pat elektrifikuoti geležinkelius ir taikyti apmokestinimą pagal principą „teršėjas moka“. Elektromobilumas ir jam reikalinga įkrovimo infrastruktūra yra remiami pirkimo paskatomis ir viešaisiais pirkimais; konkreti 2030 m. tikslų (kaip parodyta plane pateiktoje scenarijų analizėje) padėtis nėra aiški. Tikimasi, kad elektra varomų transporto priemonių Lietuvoje 2025 m. bus daugiau kaip 46 000¹⁵. Taip pat minimi planai remti suskystintų gamtinių dujų naudojimą kelių ir jūrų transportui ir finansinė parama biometano kaip transporto degalų naudojimui, biometano įmaišymo į degalus prievolės ir biometano infrastruktūros plėtra.

Požiūris į kitų rūšių transportui, be kelių transporto, skirtas priemones yra nevienodas: siūlomos kelios vidaus vandens transportui skirtos priemonės, taip pat numatomas tolesnis geležinkelių elektrifikavimas, tačiau aviacijos srities priemonės nėra konkrečiai nustatytos. Atsižvelgiama į biodegalų indėlį mažinant išmetamą ŠESD kiekį – imamasi priemonių atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalies transporto sektoriuje didinimui skatinti, taikant didesnes privalomas įmaišymo

¹⁵ Dabar jų yra kiek daugiau nei 1 330 (2019 m. duomenimis).

normas, tačiau priemonės apibūdintos tik bendrais bruožais ir pateikti nekonkretizuoti tikslai. Plane yra nurodytos priemonės, padedančios efektyviau organizuoti visą **susisiekimo sistemą**, taigi kartu didinti energijos vartojimo efektyvumą ir mažinti išmetamųjų teršalų kiekius, pavyzdžiui, investicijos į infrastruktūrą, paskatos naudotis kombinuotą krovinių transportą, darnaus judumo mieste planai ir ekonomiško bei ekologiško vairavimo skatinimas.

Plane aptariami **LULUCF ir žemės ūkio** sektoriai ir pateikiamas išsamus abiem sektoriams skirtų priemonių sąrašas, be kita ko, nurodant skiriamą biudžetą ir klimato kaitos švelninimo potencialą. Daugiausia dėmesio skiriama tiksliajam ūkininkavimui, ūkininkų mokymui ir geresniam kraštovaizdžio tvarkymui. Bendra žemės ūkio politika (BŽŪP) plane minima kaip svarbi paramos priemonė. Plane aptariama klimato kaitos švelninimo ir prisitaikymo prie jos uždavinių ir politikos sinergija **miškininkystės** sektoriuje.

Plane pripažintas su klimato kaita susijęs šalies pažeidžiamumas ir atsparumo klimato kaitai svarba siekiant klimato kaitos švelninimo tikslų. Jame apibūdintos **prisitaikymo** priemonės pagal nacionalinę prisitaikymo prie klimato kaitos strategiją, daugeliu atvejų nurodant išteklius ir už politiką atsakingus subjektus. Prisitaikymo prie klimato kaitos uždaviniai iki pat 2050 m. yra išreikšti konkrečiais skaičiais.

Plane pateiktos esamos ir planuojamos politikos priemonės **atliekų** sektoriuje iki 2030 m. Šiame sektoriuje išmetamą ŠESD kiekį ketinama sumažinti bent 40 proc., palyginti su 2005 m., mažinant atliekų kiekį ir efektyviai jas tvarkant.

Plane taip pat atsižvelgiama į produktų naudojimo ir fluorintų dujų sektorių, visų pirma darant nuorodą į Fluorintų dujų reglamento įgyvendinimą. Lietuva yra nustačiusi reikalavimus dėl fluorintų dujų, kuriuos įvykdžius bendras išmetamas fluorintų dujų kiekis 2030 m. bus dviem trečdaliais mažesnis, palyginti su 2014 m. lygiu.

Lietuva Komisijai apie savo ilgalaikę strategiją pranešė 2020 m. sausio 14 d. Lietuva ketina pasiekti poveikio klimatui neutralumą iki 2050 m. Šis uždavinys apima ŠESD išmetimą visuose ekonomikos sektoriuose, o likusį išmetamą kiekį, kurį yra sunkiausia sumažinti, kompensuos natūralūs absorbentai. Ilgalaikėje strategijoje trūksta kai kurių pagal Valdymo reglamento 15 straipsnį privalomų elementų, visų pirma konkrečiuose sektoriuose išmetamo ŠESD kiekio mažinimo uždavinių.

Atsinaujinančiųjų išteklių energija

Plane nustatytas nacionalinis įnašas siekiant ES atsinaujinančiųjų išteklių energijos 2030 m. tikslo; nustatyta, kad 2030 m. **atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis** sudarys 45 proc. bendro suvartojamos galutinės energijos kiekio¹⁶. Tai laikoma pakankamai dideliu užmoju, nes viršija pagal Valdymo reglamento II priede pateiktą formulę apskaičiuotą 34 proc. dalį, pasiektiną iki 2030 m. Ketinama tai pasiekti organizuojant technologiškai neutralius aukcionus ir plačiu mastu diegiant nedidelės galios energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių įrenginius, priklausančius individualiems energijos vartotojams ir bendruomenėms. Šildymo sektoriuje atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis dabar yra 47,3 proc., o iki 2030 m. padidės iki 67,2 proc. Centralizuoto šilumos tiekimo sektoriuje, kuris tenkina 53 proc. šalies šilumos paklausos (miestuose – 76 proc.), planuojama iki 2030 m. pasiekti 90 proc. atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį. Transporto sektoriuje Lietuva ketina pasiekti, kad atsinaujinančiųjų išteklių

¹⁶ Lietuva jau pasiekė tokią atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį, kuri viršija nacionalinį 2020 m. tikslinį lygį, ir susitarė dėl atsinaujinančiųjų išteklių energijos statistinio perdavimo kitai valstybei narei 2017 m.

energijos dalis būtų 15 proc. Pasiekiami visi atskaitos taškai pagal pridėtą orientacinę trajektoriją¹⁷.

Elektros energijos sektoriuje Lietuva ketina iki 2030 m. pasiekti, kad 45 proc. šalyje suvartojamos elektros energijos būtų pagaminama iš atsinaujinančiųjų išteklių. Ji taip pat prognozuoja, kad elektros energiją savo reikmėms gamins kad ne mažiau kaip 30 proc. vartotojų. Vėjo energija turėtų būti pagrindinis elektros energijos gamybos išteklius, sudarantis ne mažiau kaip 70 proc.; saulės energija, kaip apskaičiuota, iki 2030 m. pasieks 3 proc., biokuras – 9 proc., hidroenergija – 8 proc., o biodujos – 2 proc.

Lietuvos plane nurodyta atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalis **šildymo ir vėsinimo** sektoriuje yra 67,2 proc., o centralizuoto šilumos tiekimo – 90 proc. Tai atitinka orientacinius 1,3 ir 1 procentinio punkto dydžius, apskaičiuotus kaip metiniai vidurkiai atitinkamai 2021–2025 m. ir 2026–2030 m. laikotarpiais, ir apima atliekinės šilumos, kuri bus vienas iš naudojamų išteklių pertvarkant centralizuoto šilumos tiekimo sektorių, funkciją. Šildymui ir centralizuotam šilumos bei vėsumos tiekimui naudojamų atsinaujinančiųjų energijos išteklių didinimas iš tiesų viršija reikalavimus, kad jų naudojimas bendram šildymui per metus didėtų vidutiniškai bent 0,65 procentinio punkto.

Galutiniame plane nustatant **transporto** tikslą, kaip reikalaujama Direktyvos 2018/2001¹⁸ 25–27 straipsniuose, strategija, pagal kurią bus pasiektas 15 proc. atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalies tikslas transporto sektoriuje iki 2030 m., pagrįsta degalų rūšių įvairinimu ir alternatyviųjų degalų įtraukimu mažinant priklausomybę nuo importuojamo iškastinio kuro. Vis dėlto būtų galima pateikti išsamesnės informacijos apie požiūrį į elektrifikavimą ir biodegalų naudojimą transporto sektoriuje. Iki 2020 m. tikslo – 10 proc. – pasiekimo pritrūks maždaug 5 procentinių punktų.

Energijos vartojimo efektyvumas

Lietuvos **nacionalinis įnašas, susijęs su energijos vartojimo efektyvumu**, yra išreiškiamas kaip pirminės ir galutinės energijos suvartojimo intensyvumas, kuris 2030 m. turėtų būti 1,5 karto mažesnis nei 2017 m. Šis nacionalinis įnašas nėra aiškiai išreikštas energijos suvartojimo absoliučiosiomis vertėmis, tačiau pagal papildomų priemonių taikymo scenarijaus prognozes pirminės energijos suvartojimas 2030 m. turėtų siekti 5,5 Mtne, o galutinės energijos suvartojimas – 4,5 Mtne.

Plane pateikiama aprašomojo pobūdžio informacija apie **politiką ir priemones** po 2020 m., daugiausia skirtas pastatų ir transporto sektoriams, taip pat pramonės sektoriui. Svarbus vaidmuo teks kompleksinei politikai, pavyzdžiui, apmokestinimui; dėl įvairių kurui taikomų akcizų tikimasi sutaupyti 6 TWh energijos. Apskaičiuota, kad dėl dabartinės politikos poveikio būtų sutaupyta 22 TWh energijos, o dėl naujos politikos – 21 TWh. Ši politika ir priemonės laikomos pakankamomis 2030 m. ES energijos vartojimo efektyvumo tikslui pasiekti, nes jos taikomos tokiose prioritetinėse perėjimui prie švarios energetikos svarbiose srityse kaip pastatų (tiek privačių, tiek viešųjų) renovacija, pirmenybę teikiant gyvenamiesiems pastatams.

¹⁷ Pagal Reglamento 2018/1999 4 straipsnio a punkto 2 dalį.

¹⁸ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją.

Lietuva pagal Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos¹⁹ 7 straipsnį pranešė Komisijai apie bendrą energijos kiekį, kuris bus sutaupyta 2021–2030 m. laikotarpiu; jis yra 27,3 TWh. Tai bus pasiekta įvairiomis politikos priemonėmis. Vis dėlto šis pranešimas pagal 7 straipsnį nėra visiškai išsamus. Pagal tos pačios direktyvos 5 straipsnį Lietuva nustatė įpareigojimą (atitinkantį 3 proc. reikalavimą) iki 2030 m. kasmet renovuoti maždaug 510 000 m² centrinės valdžios viešųjų pastatų ploto.

Lietuva pateikė papildomos informacijos apie naują politiką ir priemones, kuriomis bus realizuojamas energijos taupymo potencialas pastatų sektoriuje. Plane nustatyta, kad iki 2030 m. maždaug 5 000 daugiabučių namų, t. y. 750 000 m² pastatų ploto, bus renovuota pasiekiant C klasės energinį naudingumą, ir apskaičiuota, kad sutaupytos energijos kiekis sieks 5,5 TWh. Be to, Lietuva siekia iki 2030 m. renovuoti (taip pat pasiekiant C klasės energinį naudingumą) apie 960 000 m² viešųjų pastatų ploto.

Plane taip pat nurodytos daugiabučių namų patalpų šildymo ir karšto vandens sistemų modernizavimo priemonės ir nustatytos priemonės, kuriomis bus mažinamas energijos nepriteklis. Be to, plane nurodyta, kad tolesnės priemonės ir politika bus nustatytos ilgalaikėje renovacijos strategijoje pagal Pastatų energinio naudingumo direktyvą. Ši strategija dar nepateikta.

Energetinis saugumas

Aukšto energijos tiekimo saugumo lygio palaikymas yra prioritetas vykstant energetikos sistemos pertvarkai, siekiant iki 2030 m. įvykdyti uždavinius, kad 45 proc. **elektros energijos** būtų gaminama iš atsinaujinančiųjų išteklių, o elektros gamybai naudojamų šalies vidaus atsinaujinančiųjų energijos išteklių dalis būtų padidinta iki 70 proc., jais pakeičiant importuojamus išteklius. Iš šalies vidaus atsinaujinančiųjų išteklių gaminama elektros energija 2050 m. turėtų sudaryti 100 proc. visos gaminamos elektros energijos. Vertinant riziką plane atsižvelgiama ir į **kitų valstybių narių, su kuriomis Lietuvą jungia energetikos jungtys, planus** ir išsamiau aprašomi keli projektai, kuriuose daugiausia dėmesio skiriama su kaimyninėmis šalimis jungiantiems dujotiekiams ir elektros linijoms. Tačiau nepakankamai atsižvelgiama į kaimyninių šalių energijos gamybos pajėgumus.

Kalbant apie **tiekimo šaltinių ir maršrutų įvairinimą**, plane yra nustatytos įvairinimo ir priklausomybės nuo dujų ir elektros energijos (bet ne naftos) importo mažinimo priemonės ir pagrindiniai uždaviniai.

Plane numatytos tolesnės priemonės ir investicijos į elektros energijos **kaupimą**, įskaitant baterijas ir tinklo infrastruktūrą, kaip labai svarbų dalyką didinant energijos tiekimo saugumą. Plane minimas kibernetinis saugumas energetikos sektoriuje, visų pirma iš mokslinių tyrimų, inovacijų ir konkurencingumo perspektyvos. Suplanuota politika ir priemonės yra laikomos patikimomis siekiant tikslų. Siūloma politika ir priemonės dera su kitais aspektais ir atitinka ateities prognozes bei uždavinius laikotarpiu po 2030 m.

Plane nustatytos pakankamos sąsajos su dujų tiekimo ir elektros energetikos **ekstremaliųjų situacijų valdymo planais**, numatytais taikytinose atitinkamų sektorių taisyklėse.

¹⁹ 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/27/ES dėl energijos vartojimo efektyvumo, su pakeitimais, padarytais Direktyva (ES) 2018/2002.

Energijos vidaus rinka

Plane nurodyta, kad Lietuvos **energetikos tinklų sujungimo lygis** jau yra 62 proc. ir šalis siekia iki 2030 m. jį padidinti iki 111 proc. Tokį aukštą lygį lemia tai, kad trijų Baltijos šalių elektros energijos sistemos jau yra sujungtos (visų trijų Baltijos šalių tinklų sujungimas regioniniu lygmeniu yra 23 proc.), o papildomos jungtys su Šiaurės šalių elektros energijos rinka yra sukurtos arba numatomos sukurti. Pagrindinis elektros energijos sektoriaus uždavinys yra sinchroniškas Baltijos šalių elektros sistemos ir Europos žemyninio elektros tinklo (CEN) veikimas. Šiuo tikslu kuriama papildoma elektros energetikos infrastruktūra. Šiems projektams suteiktas bendro intereso projekto statusas. Lietuva pagal šį projektą kuria antrą elektros tinklų jungtį su Lenkija, kuri turėtų pradėti veikti iki 2025 m. pabaigos. Be to, į planą įtraukta pikinės apkrovos poveikio elektros tinklų sujungimo lygiui 2030 m. analizė, taip pat nurodytas infrastruktūros poreikis.

Atsižvelgiant į elektros energijos sektoriaus tikslą, kad iš atsinaujinančiųjų išteklių gaminamos elektros energijos dalis 2030 m. būtų 45 proc., plane apžvelgiama, kaip plėtojamos įvairios priemonės **lankstumui** užtikrinti, reikalingos didėjančiai atsinaujinančiųjų išteklių energijos daliai į elektros sistemą integruoti. Plane atsižvelgta į elektros gamybos adekvatumo uždavinį siekiant 2050 m. tikslo 100 proc. elektros energijos gauti iš atsinaujinančiųjų išteklių ir numatyta dėl jo atlikti specialų papildomą tyrimą. Plane taip pat apibūdintos artimesniu laikotarpiu taikytinos priemonės, tokios kaip pajėgumų užtikrinimo mechanizmo taikymas.

Plane pateikta pakankamai išsami dabartinių dujų ir elektros energijos **rinkos sąlygų** apžvalga, apimanti konkurencijos lygį ir rinkų likvidumą. Į galutinį planą įtraukti su energijos vidaus rinka susiję politikos uždaviniai ir priemonės; pavyzdžiui, plane nustatytas uždavinys laipsniškai atsisakyti mažmeninių kainų reguliavimo ir priemonės, kuriomis bus užtikrintas naujų rinkos dalyvių nediskriminacinis dalyvavimas, taip pat įvairios lankstumo priemonės (tokie kaip energijos kaupimas, įskaitant baterijas) visose energijos rinkose. Šios priemonės laikomos patikimomis siekiant įvykdyti uždavinius. Siūloma politika ir priemonės dera su kitais aspektais ir atitinka ateities prognozes bei uždavinius laikotarpiu po 2030 m. Be to, plane nustatytas prioritetas yra rinkos integracija koordinuojant veiksmus su kaimyninėmis šalimis – Baltijos šalimis ir Suomija, pavyzdžiui, atliekant dujų rinkos regionalizavimą arba sujungimą.

Plane pakankamai išsamiai apžvelgtos dabartinės dujų ir elektros energijos **mažmeninės rinkos sąlygos**. Nepakankamai aptarti mažmeninės rinkos srities klausimai yra tikralaikiai kainų signalai ir paskirstytoji gamyba. Vis dar reikia daugiau aiškumo dėl **lankstumo**. Minėtų aspektų įgyvendinimo politika ir priemonės yra išdėstytos patogiose lentelėse, tačiau joms trūksta konkretumo ir realaus įgyvendinimo užtikrinimo.

Teisingo perėjimo prie neutralizuoto poveikio klimatui ekonomikos aspektai yra gerai integruoti į visą planą, kuriame taip pat parodytas papildomų priemonių taikymo scenarijaus poveikis užimtumui įvairiuose sektoriuose, taip pat sektoriuose vykstančios permainos. Įvertinta, kad dėl šių permainų trumpuoju laikotarpiu didės nedarbas, tačiau laikotarpiu po plano įgyvendinimo (2031–2040 m.) nedarbas šiek tiek sumažės. Apskaičiuota, kad pagal papildomų priemonių taikymo scenarijų vidutinės namų ūkių pajamos didės maždaug 2 proc. (laikotarpiu po plano įgyvendinimo – 0,3 proc.). Energijos nepritekliaus klausimas yra gerai integruotas į planą. Lietuva pagal **energijos nepriteklių** patiriančių namų ūkių skaičių užima antrą vietą ES: 2018 m. tokių namų ūkių buvo 27,9 proc. Plane nustatytas tikslas iki 2025 m. energijos nepriteklių Lietuvoje sumažinti iki 23 proc., o iki 2030 m. – iki 17 proc., taip pat namų ūkių, kurie didelę savo pajamų dalį išleidžia energijai, dalį sumažinti nuo 17,1 proc. (2016 m.) iki 10 proc. (2030 m.). Energijos nepriteklius aptariamas atsižvelgiant į socialinį poveikį, taip pat skurdo ar

socialinės atskirties rizikos lygį (AROPE)²⁰ ir namų ūkių pajamų pokyčius. Šiam tikslui pasiekti skirta politika ir priemonės yra plataus masto ir apima energijos vartojimo efektyvumą, energijos kainas ir vartotojų švietimą. Jos laikomos patikimomis siekiant iškelto tikslo. Vis dėlto politikos ir priemonių įgyvendinimo tvarkaraštis yra gana nekonkretus. Be to, plane išsamiau aptariamas paslėptas energijos nepriteklis²¹, kurį, Lietuvos statistikos departamento teigimu, patiria 14,9 proc. Lietuvos namų ūkių.

Moksliniai tyrimai, inovacijos ir konkurencingumas

Lietuvos nacionalinis uždavinys yra iš energetikos technologijų importuotojos tapti eksportuotoja. Pagal šį bendrąjį siekį nustatyti tikslai ir veiksmai yra išdėstyti dviejose pagrindinėse nacionalinėse strategijose: Nacionalinėje energetinės nepriklausomybės strategijoje (patvirtintoje 2018 m.) ir Sumanios specializacijos strategijoje (2014–2020 m., su nustatytomis siektinomis 2023 m. vertėmis). Abi strategijos apima labai išsamius duomenis apie veiksmus ir tinkamų biudžeto išteklių skyrimą, kurie yra proporcingi jų uždaviniams ir kokybiniais bei kiekybiniais tikslams. Taigi, šios pastangos laikomos patikimomis.

Finansavimo tikslai yra nustatyti visam mokslinių tyrimų ir inovacijų (MTI) sektoriui (1,9 proc. BVP iki 2023 m.; plg. 1,04 proc. 2015 m.). Nors Lietuva nėra nustačiusi konkrečių energetikos MTI tikslų, plane pateiktos kelios intervencinės priemonės pagal įvairias energetikos MTI sektoriui svarbias programas. Bendras šių programų biudžetas 2018–2023 m. laikotarpiu sudaro daugiau kaip 1 mln. EUR, įskaitant tiek nacionalinius, tiek ES viešuosius išteklius. Apskritai yra nustatytos pakankamai konkrečios priemonės ir skirtas nemažas biudžetas, tačiau kadangi tai paskirstoma daugeliui įvairių intervencijos sričių, gali būti tam tikra rizika, kad nepavyks pasiekti pakankamo bendro poveikio visame energetikos sektoriuje. Pateiktos programos ir priemonės atitinka ES energetikos ir klimato politikos tikslus.

Lietuva pagal savo NEKSVP laiko vandenilio technologijas perspektyvia energetikos inovacijų sritimi ir galimybe įgyti naujų energetikos srities kompetencijų. Didėjantys lankstumo poreikiai pagal NEKSVP galėtų būti tenkinami (kartu su kitomis, pvz., energijos kaupimo galimybėmis) taikant vandenilio technologijomis grindžiamus sprendimus (elektros energijos konversija į kitą energiją).

Lietuvos prioritetai **konkurencingumo** srityje apima pramonės skaitmeninimą, pramonės pertvarką pereinant prie žiedinės ekonomikos ir tolesnį nacionalinių pramonės šakų integravimą į Europos strategines vertės grandines. Šiuo atžvilgiu svarbiausios strateginės vertės grandinės yra i) baterijų; ii) susietųjų, netaišių ir autonominių transporto priemonių; iii) mažo anglies dioksido kiekio pramonės ir vandenilio technologijų bei sistemų. Į planą įtrauktos konkrečios priemonės, kuriomis bus pasiekti minėti nacionaliniai prioritetiniai tikslai konkurencingumo srityje; jos apima specializacijos priemones, taip pat verslo ir viešojo sektoriaus inovacijų skatinimo priemones. Šios priemonės atitinka nacionalinius konkurencingumo uždavinius.

Bendrais bruožais aptartas bendradarbiavimas pagal **strateginį energetikos technologijų planą** (toliau – SET planas). Šiuo metu Lietuva aktyviai nedalyvauja SET plano programoje, išskyrus branduolinės saugos sritį, tačiau dar devynios SET plano sritys yra NEKSVP pripažintos galimai svarbiomis siekiant šalies energetikos MTI tikslų.

²⁰ AROPE – skurdo arba socialinės atskirties rizikos sudėtinis rodiklis.

²¹ Gyventojų, kurių išlaidų energijai absoliutusias dydis yra mažesnis nei pusė nacionalinės medianos, dalis (šaltinis – EPOV).

Dėl energetikos patentų Lietuva pranešė, kad „Lietuvos energetikos institutui yra suteikta iš viso 15 patentų, dauguma vandenilio panaudojimo srityje“. Plane niekaip nenurodytos privačiojo sektoriaus MTI išlaidos.

4. SUDERINAMUMAS, POLITIKOS SĄSAJOS IR INVESTICIJOS

Galutiniame NEKSVP stengiamasi susieti įvairią politiką ir priemones, visų pirma skirtas sektoriui, kuriam netaikoma ATLPS, energijos vartojimo efektyvumui ir atsinaujinančiąjai energijai, nurodant, kiek dėl tam tikros politikos ir priemonių sumažės išmetamas ŠESD kiekis. Plane taip pat aiškiai pripažinta atsinaujinančiųjų išteklių energijos ir energijos vartojimo efektyvumo svarba energetiniam saugumui. Šalis siekia elektros energijos importą pakeisti vietine elektros energijos gamyba iš atsinaujinančiųjų išteklių (iki 2030 m. – 70 proc., o iki 2050 m. – 100 proc. elektros energijos), kad iki 2050 m. elektros energijos dalis padidėtų iki 80 proc. suvartojamo galutinės energijos kiekio.

Plane nurodyta būtinybė išsaugoti **biologinę įvairovę** ir sumažinti **ekosistemų** pažeidžiamumą. Tačiau aptariant, pavyzdžiui, **bioenergiją** ir tvarų **biomasės** išteklių tiekimą plane neanalizuojama klimato ir biologinės įvairovės politikos bei veiksmų sinergija ir galimi kompromisai (pvz., ekosisteminių paslaugų reikšmė klimato kaitos švelninimui ir prisitaikymui prie jos).

Plane pateikta informacijos apie sąsajas su **oro kokybės ir oro teršalų politika**. Jame nurodytas prognozuojamas siūlomų priemonių poveikis (išskaidytas pagal sektorius) kiekvienos rūšies oro teršalams, reglamentuojamiems pagal Nacionalinių išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo įsipareigojimų direktyvą²², tačiau trūksta informacijos apie taikomą metodiką. Sąsajos tarp NEKSVP ir Nacionalinio aplinkos oro taršos mažinimo plano (NAOTMP) yra nurodytos NAOTMP, tačiau neaišku, ar tame plane naudojamos oro kokybės prognozės yra suderintos su NEKSVP naudojamomis prognozėmis.

Nors galutiniame plane geriau aptariamas **žiedinės ekonomikos** klausimas (ypač mokslinių tyrimų ir inovacijų skyriuje), jį būtų galima toliau analizuoti. Pageidautina, kad būtų dedama daugiau pastangų tai kiekybiškai išreikšti remiantis naujausiais moksliniais įrodymais. Lietuva šiuo metu rengia perėjimo prie žiedinės ekonomikos projektą – šio proceso rezultatai turėtų būti gauti 2021 m. Nedaroma nuorodų į nacionalinę darnaus vystymosi strategiją, tačiau paminėta ir trumpai aprašyta Valstybinė atliekų prevencijos programa. Be to, plane įvertintos **bioenergijos paklausos ir biomasės pasiūlos** trajektorijos, kurios suskirstytos pagal žaliavas ir kilmę ir pateiktas tiekimo šaltinių vertinimas. Miško biomasės poveikis LULUCF absorbentams laikomas nereikšmingu; planuojama naudoti tik miško kirtimo atliekas energijos gamybai.

NEKSVP nesvarstoma, kaip **prisitaikymas** prie klimato kaitos dera su kitais plano aspektais. Pavyzdžiui, energetiniam saugumui skirtoje plano dalyje nėra informacijos apie tai, kaip su klimato kaita susijusi rizika (pvz., biomasės išteklius naikinantys ir elektros tinklus gadinantys gamtos gaisrai ir audros) gali paveikti energijos tiekimą, nors priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas apima ir energetikos sektoriaus prisitaikymo priemones.

Plane parodytas išmetamų oro teršalų kiekių pokytis. Įgyvendinus plane numatytas priemones turėtų būti labai sumažintos kelių transporto degalų sąnaudos ir kiek mažiau – elektros energijos ir šilumos gamyboje, pramonėje, paslaugų sektoriuje, žemės ūkyje ir namų ūkiuose sudeginamo

²² Direktyva (ES) 2016/2284.

kuro kiekis. Taip pat turėtų būti labai sumažintas atliekų šalinimas sąvartynuose ir neorganinių azoto trąšų naudojimas. Tačiau numatoma, kad geležinkelių ir vidaus vandenių laivybos sektoriuose dėl jų plėtros degalų bus sunaudojama daugiau. Taip pat šiek tiek daugiau gamtinių dujų bus sudeginama dujotiekių kompresorių stotyse.

Plane aprašyti su planuojama politika ir priemonėmis susijusių **investicijų** poreikiai, nors jų vertinimo metodika nepaaiškinta. Bendros investicijų sumos 2021–2030 m. laikotarpiu sudaro 14,1 mlrd. EUR. Beveik 10,8 mlrd. EUR iš šių investicijų lėšų skiriama išmetamo ŠESD kiekio mažinimo priemonėms, o likusi apie 3,3 mlrd. EUR dalis – prisitaikymo prie klimato kaitos priemonėms. Pagal Komisijos apskaičiuotus investavimo poreikius vidutinis metinis investicijų dydis turėtų būti apie 3 proc. BVP²³. Didžiausios investicijų kategorijos yra investicijos į transporto sektorių ir energijos vartojimo efektyvumą. Apskaičiuota, kad 2021–2030 m. laikotarpiu bus reikalingas 9,76 mlrd. EUR viešasis finansavimas. Apie 21 proc. finansavimo turėtų sudaryti nacionalinio biudžeto ir savivaldybių biudžetų lėšos, taip pat elektros energijos ir šilumos tarifai, o apie 50 proc. – lėšos iš ES fondų, pvz., Europos regioninės plėtros fondo ir Sanglaudos fondo, taip pat Modernizavimo fondo (8 mln. apyvartinių taršos leidimų 2021–2030 m. – pagal dabartinę anglies dioksido kainą tai yra maždaug 159 mln. EUR²⁴) ir kitų išorės finansavimo šaltinių. Skirtumas tarp investicijų poreikio ir apskaičiuoto viešojo finansavimo (29 proc. reikiamų investicijų) bus padengtas privačiomis lėšomis. Nepateikta informacijos apie privataus finansavimo šaltinius ir apie tai, kaip reikiamos investicijos bus pritrauktos vykdoma politika ir priemonėmis. Nurodyti preliminarūs finansavimo poreikiai; jų duomenys bus atnaujinti strateginio planavimo dokumentuose. Plane neminima rinkos rizika ir rinkos kliūtys. Taip pat neminimas naudojimas metinių išmetamųjų teršalų kvotų perdavimu pagal Pastangų pasidalijimo reglamentą ar ES ATLPS aukcionų pajamų naudojimas.

NEKSVP pateikta tinkama planuojamos politikos ir priemonių numatomo **makroekonominio poveikio** santrauka.

Esamų **energijos subsidijų** aprašyme minimas tik iškastinis kuras. Pateiktas iškastinio kuro subsidijavimo mokestinių lengvatų sąrašas; atrodo, kad jis yra pagrįstas tarptautiniu mastu vartojamomis apibrėžtimis. Plane pateiktas tvarkaraštis, kaip bus palaipsniui atsisakoma energijos subsidijų (išskyrus subsidijas, laikomas būtinomis socialinei gerovei užtikrinti).

Teisingos ir sąžiningos pertvarkos aspektai yra gerai integruoti į planą ir jame atsižvelgiama į žiedinės ekonomikos socialinį poveikį (sprendžiant energijos nepritekliaus problemą) ir jos poveikį užimtumui (dėl kintančių energijos rinkos tendencijų kuriamos naujos darbo vietos). Vis dėlto būtų naudinga plane pateikti konkretesnę priemonių sąrašą ir jų įgyvendinimo tvarkaraštį.

Nors visame plane pabrėžiama energijos vartojimo efektyvumo visoje energetikos grandinėje svarba, būtų gerai pateikti daugiau informacijos apie principo „**svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas**“ įgyvendinimą. Pastatų sektorius yra ta sritis, kurioje būtų galima tirti sinergiją su kitais aspektais.

Plano galutinė redakcija iš dalies atitinka **duomenų skaidrumo** reikalavimus, taip pat iš esmės yra atsižvelgta į rekomendaciją dėl **Europos statistikos naudojimo**.

²³ Pagal dabartinį Eurostato praneštą BVP (2019 m.) dydį – 48,339 mlrd. EUR.

²⁴ Šis skaičius, gautas remiantis Direktyvoje (ES) 2018/410 nustatytais kiekiais, priklauso nuo įvairių aplinkybių, kaip antai galimybės pagal 10c straipsnį priklausančius leidimus perkelti į Modernizavimo fondą.

5. REKOMENDACIJOS DĖL NACIONALINIO ENERGETIKOS IR KLIMATO SRITIES VEIKSMŲ PLANO ĮGYVENDINIMO IR RYŠIO SU ATSIGAVIMU PO COVID-19 KRIZĖS

Lietuva turi greitai įgyvendinti savo galutinį integruotą nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą, apie kurį Komisijai pranešta 2019 m. gruodžio 31 d. Šiame skirsnyje pateikta rekomendacijų Lietuvai dėl įgyvendinimo etapo.

Šiame skirsnyje taip pat aptariamas galutinio plano ryšys su atsigavimu po COVID-19 krizės pastangomis, nurodant galimas prioritėtines klimato ir energetikos politikos priemones, kurias Lietuva galėtų apsvarstyti rengdama nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą pagal ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę²⁵.

Rekomendacijos dėl nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano įgyvendinimo

Lietuvos nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane nustatytas tikslas iki 2030 m. 9 proc. sumažinti **išmetamą šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekį** (palyginti su 2005 m. kiekiu) sektoriuose, kuriems netaikoma ES šiltnamio efektą sukeliančių dujų apyvartinių taršos leidimų prekybos sistema (ATLPS), laikantis Pastangų pasidalijimo reglamento (PPR). Siekiant šio sumažinimo turėtų būti skubiai įgyvendinamos plane nustatytos papildomos priemonės.

Lietuvos įnašas siekiant ES lygmens 2030 m. atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslo yra pakankamai didelio užmojo, palyginti su pagal Valdymo reglamento II priede pateiktą formulę apskaičiuota atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalimi, tačiau su energijos vartojimo efektyvumu susijęs jos įnašas yra nedidelio užmojo. Todėl Lietuvos plane būtų galima labiau išplėtoti ir sustiprinti politiką ir priemones tiek dėl atsinaujinančiųjų energijos išteklių, tiek dėl energijos vartojimo efektyvumo, siekiant labiau prisidėti prie ES klimato ir energetikos tikslų įgyvendinimo ir stiprinti pastangas pereiti prie žaliosios ekonomikos.

Atsinaujinančiųjų energijos išteklių srityje Lietuva įsipareigojo iki 2030 m. iki 45 proc. padidinti bendro suvartojamos galutinės energijos kiekio dalį, kurią sudaro atsinaujinančiųjų išteklių energija. Norint pasiekti šiuos didelio užmojo politikos tikslus reikėtų greitai ir veiksmingai įgyvendinti planuojamą politiką ir priemones. Taip yra visų pirma transporto sektoriaus atveju – jame reikėtų imtis tokių veiksmų, kad būtų padidintas dabartinis žemas atsinaujinančiųjų išteklių naudojimo lygis ir būtų pereinama prie pažangiųjų biodegalų ir elektromobilumo. Lietuvai būtų naudinga didelio užmojo jūros vėjo energetikos plėtra. Vis dar reikėtų nustatyti konkrečias politikos priemones siekiant užtikrinti, kad iki 2030 m. būtų sėkmingai pasiekti atsinaujinančiųjų išteklių naudojimo šilumos gamybai tikslai. Priemonės, kuriomis didinamas atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimas pastatuose, būtų galima derinti su renovacijos programomis. Tokiomis aplinkybėmis Lietuvai būtų naudinga įvairinti

²⁵ 2020 m. rugsėjo 17 d. Komisija pateikė 2021 m. metinę tvaraus augimo strategiją (COM(2020) 575 *final*), taip pat rekomendacijas, skirtas padėti valstybėms narėms nuosekliai parengti ir pateikti savo gaivinimo ir atsparumo planus, nedarant poveikio deryboms Europos Parlamente ir Taryboje dėl pasiūlymo dėl Reglamento dėl ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (*Commission Staff Working Document. Guidance to Member States – Recovery and resilience plans, SWD(2020) 205 final*).

energijos rūšių derinį (be biomasės) šildymo sektoriuje ir kuo labiau padidinti atliekinės šilumos naudojimą, taip pat nuolat stebėti biomasės žaliavų tvarumą.

Energijos vartojimo efektyvumo srityje Lietuvai, atsižvelgiant į jos dideles neišnaudotas galimybes taupyti energiją, būtų naudinga nustatyti papildomą politiką ir priemones, ypač transporto ir pastatų sektoriuose. Siekiant didesnio poveikio tos priemonės galėtų būti grindžiamos esama politika ir priemonėmis, kurių sėkmingumu jau įsitikinta. Siekiant užtikrinti, kad Lietuva laikytųsi energijos taupymo įpareigojimo pagal Energijos vartojimo efektyvumo direktyvos 7 straipsnį, būtų naudinga išsamiai nustatyti visus pagal Valdymo reglamento III priedą privalomus elementus. Lietuva taip pat raginama: i) užtikrinti, kad principas „svarbiausia – energijos vartojimo efektyvumas“ būtų tinkamai įgyvendinamas vykdant su energetika susijusią politiką ir priimančias investavimo sprendimus; taip pat ii) perėjimo prie žaliosios ekonomikos finansavimą naudoti efektyviam energijos vartojimui finansuoti, visų pirma skiriant dėmesį pastatų renovacijai ir darniam transportui ir visiškai išnaudojant efektyvaus energijos vartojimo potencialą pramonės sektoriuje.

Pastatų energinio naudingumo didinimas teikia daug galimybių greičiau sutaupyti energijos. Remdamasi **iniciatyvos „Renovacijos banga“**²⁶ suteiktu impulsu Lietuva galėtų sustiprinti pastangas didinti esamų pastatų energinį naudingumą konkrečiomis priemonėmis, tikslais ir veiksmais, skirdama deramą dėmesį energijos nepritekliui. Tolesnė parama viešųjų ir privačių pastatų renovacijai galėtų būti teikiama didinant viešąjį finansavimą ir papildant ES ir nacionalinių biudžetų finansavimą privačiomis lėšomis, derinant dotacijas, skolinimą, garantijas ir paskolų subsidijas. Lietuva turėtų pateikti patikimą ir visapusišką ilgalaikę renovacijos strategiją pagal Pastatų energinio naudingumo direktyvos 2a straipsnį, kuri galėtų padėti siekti energijos vartojimo efektyvumo tikslo ir atgaivinti ekonomiką po COVID-19 pandemijos. Ilgalaikėje renovacijos strategijoje turi būti nustatytos priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo iki 2050 m. veiksmų gairės su didelio užmojo orientaciniais 2040, 2030 ir 2050 m. tikslais, išmatuojamais pažangos rodikliais, numatoma energetine ir platesnio masto nauda, pastatų ūkio renovacijos priemonėmis ir veiksmais, taip pat patikimu finansiniu komponentu su viešųjų ir privačiųjų investicijų telkimo mechanizmais.

Energetinio saugumo srityje Lietuva raginama kartu su Latvija ir Estija sutelkti dėmesį į visų sinchronizavimui su Europos žemyniniu tinklu reikalingų investicijų ir priemonių spartų įgyvendinimą. Vertinant elektros energijos sektoriaus išteklių pakankamumą Lietuvai taip pat būtų naudinga surinkti išsamesnę informaciją apie kaimyninių šalių elektros energijos gamybos pajėgumus. Galiausiai Lietuva gali norėti toliau plėtoti konkrečias priemones, kuriomis užtikrinamas lankstumas, atsižvelgiant į jos didelio užmojo atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslą, pavyzdžiui, papildomas reguliavimo apkrova ir energijos kaupimo priemonės.

Energijos vidaus rinkos srityje Lietuvai būtų naudingas išsamesnis veiksmų rinkinys su aiškiu įgyvendinimo tvarkaraščiu siekiant remti tolesnę mažmeninės elektros energijos rinkos plėtrą ir skatinti konkurenciją, skaitmeninant energetikos sistemą ir suteikiant daugiau galios vartotojams. Tai apima sistemos lankstumo, reguliavimo apkrova, energijos kaupimo, tikralaikių kainų signalų, vartotojų apsaugos, energetikos bendruomenių ir nediskriminacinės atsinaujinančiųjų išteklių energetikos įtraukties į rinką priemones. Pagal Reglamento (ES) 2019/943 20 straipsnį

²⁶ Komunikatas „Renovacijos banga Europoje: pastatų ekologizavimas, darbo vietų kūrimas ir gyvenimo gerinimas“, COM(2020)662 ir SWD(2020)550.

Lietuva pasiūlė rinkos veikimo gerinimo priemones specialiaame įgyvendinimo plane, apie kurį pranešta Komisijai. Siekiant remti būtinas reformas itin svarbu greitai imtis tolesnių veiksmų dėl tokių priemonių ir atsižvelgiant į Komisijos nuomonę²⁷ dėl šio plano.

Mokslinių tyrimų, inovacijų ir konkurencingumo srityje Lietuva raginama toliau rengti laikotarpio po 2023 m. tvarkaraštį, kad kartu su kitais tikslais būtų užtikrintas jos didelio užmojo atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslų įgyvendinimas ir kad ji iš energetikos technologijų importuotojos taptų energetikos technologijų gamintoja ir eksportuotoja. NEKSVP numatytos gana konkrečios priemonės ir visam MTI sektoriui skirtas nemažas biudžetas. Tačiau kadangi biudžetas paskirstomas daugeliui įvairių intervencijos sričių, yra tam tikra rizika, kad nepavyks pasiekti pakankamo bendro poveikio visame energetikos sektoriuje.

Lietuvos vertinimu, nacionaliniam energetikos ir klimato srities veiksmų planui įgyvendinti iki 2030 m. reikia 14,1 mlrd. EUR papildomų **investicijų**. Pagal Komisijos apskaičiuotus investavimo poreikius vidutinis metinis investicijų dydis turėtų būti apie 3 proc. BVP²⁸. Didžiausios investicijų kategorijos yra investicijos į transporto sektorių ir energijos vartojimo efektyvumą. Stabilios į ateitį orientuotos politikos programos yra svarbios siekiant padėti įmonėms ir namų ūkiams priimti investavimo sprendimus ir skatinti investicijų telkimą pradiniam etape, taip pat privačiame sektoriuje.

Lietuva raginama toliau dėti **regioninio bendradarbiavimo** pastangas siekiant intensyvinti mainus ir iniciatyvas, kuriais bus lengvinamas jos nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano įgyvendinimas, ypač susijęs su svarbiais tarpvalstybiniais klausimais. Aktyvus Lietuvos dalyvavimas BEMIP aukšto lygio grupėje, dabar daugiau dėmesio skiriant jūros vėjo energetikos plėtrai Baltijos jūroje, yra labai geras veiksmingo regioninio bendradarbiavimo pavyzdys²⁹. Lietuva taip pat raginama geriau išnaudoti **daugiapakopio dialogo klimato ir energetikos klausimais** teikiamas galimybes aktyviai bendradarbiauti su regioninės ir vietos valdžios institucijomis, socialiniais partneriais, pilietinės visuomenės organizacijomis, verslo bendruomene, investuotojais ir kitais suinteresuotaisiais subjektais ir su jais apsvarstyti įvairius numatomus savo energetikos ir klimato politikos scenarijus.

Lietuvai taip pat būtų naudinga atlikti nuodugnesnę **teisingos ir sąžiningos pertvarkos** aspektų analizę, visų pirma parengiant išsamesnę savo planuojamos politikos ir priemonių socialinio poveikio, poveikio užimtumui ir įgūdžiams vertinimą, deramą dėmesį skiriant labiausiai paveiktiems sektoriams ir teritorijoms.

Atsižvelgiant į palyginti didelį namų ūkių, kuriems gresia **energijos nepriteklis**, skaičių bus svarbu toliau atidžiai stebėti energijos nepritekliaus raidą ir rengti tikslinę politiką bei priemones nustatytoms problemoms spręsti, įskaitant įgyvendinimo tvarkaraščio sudarymą. Lietuva raginama remtis 2020 m. spalio 14 d. Komisijos rekomendacija dėl energijos nepritekliaus ir prie

²⁷ Komisijos nuomonė priimta 2020 m. balandžio 30 d., C(2020) 2655 *final*. https://ec.europa.eu/energy/topics/markets-and-consumers/capacity-mechanisms_en#commission-opinions-and-consultations

²⁸ Pagal dabartinį Eurostato praneštą BVP (2019 m.) dydį – 48,339 mlrd. EUR.

²⁹ Šiomis aplinkybėmis Komisija padės strategiškai spręsti susijusius klausimus Jūrų atsinaujinančiųjų išteklių energijos strategijoje, nustatydama pagrindinius jūrinių teritorijų planavimo veiksmus, technologijų plėtrą ir naują požiūrį į infrastruktūros planavimą ir jūrų atsinaujinančiųjų išteklių naudojimo pajėgumų stiprinimą.

jos pridėtu Komisijos tarnybų darbiniu dokumentu, kuriame pateikta rekomendacijų dėl energijos nepriteklių patiriančių namų ūkių skaičiaus apibrėžties ir nustatymo ir dėl ES lygmeniu teikiamos paramos valstybių narių politikai ir priemonėms dėl energijos nepritekliaus. Energijos nepritekliaus problemą taip pat būtų galima spręsti teikiant konkrečią paramą socialinėms įmonėms socialinės ekonomikos srityje, taikant socialinių inovacijų sprendimus (kampanijas, kuriomis didinamas informuotumas apie energiją; bedarbių perkvalifikavimą į konsultantus energijos nepritekliaus klausimais; energiją taupančių prietaisų pirkimą nuomai).

Lietuva raginama išplėsti ir atnaujinti teikiamas ataskaitas dėl energijos subsidijų ir tolesniais veiksmais palaipsniui tų subsidijų (visų pirma subsidijų iškastiniam kurui) atsisakyti. Perėjimą prie žaliosios ekonomikos Lietuvoje dar labiau paspartintų greitas **iškastinio kuro subsidijų**, nurodytų NEKSVP ir naujausiose Komisijos analizėse, panaikinimas. Tai apimtų konkrečių planų ir susijusių tvarkaraščių tolesnę rengimą ir įgyvendinimą kartu su priemonėmis, kuriomis mažinama namų ūkių energijos nepritekliaus rizika.

Lietuva raginama užtikrinti, kad visos nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano įgyvendinimo investicijos derėtų su nacionaliniais, regioniniais arba vietos **oro taršos mažinimo** planais, tokiais kaip Nacionalinis aplinkos oro taršos mažinimo planas (NAOTMP) ir susiję oro kokybės valdymo planai.

Lietuva raginama, įgyvendindama savo planą, **kuo geriau naudotis įvairiais prieinamais finansavimo šaltiniais** derinant didesnę visų lygmenų viešąją finansavimą (nacionalinį, vietos lygmens ir ES finansavimą) su privačiojo finansavimo skatinimu bei pritraukimu. ES finansavimo šaltinių, kurie turėtų būti prieinami Lietuvai būsimos daugiametės finansinės programos laikotarpiu (2021–2027 m.), ir visoms valstybėms narėms bei įmonėms skirto ES finansavimo apžvalga pateikta I priedo 1 ir 2 lentelėse. Europos Vadovų Taryba įsipareigojo ateinančiu laikotarpiu integruoti klimato politikos veiksmus į visas ES programas ir priemones ir siekti bendro tikslo, kad ne mažiau kaip 30 proc. ES finansavimo būtų skiriama padedant siekti klimato srities tikslų. Kartu ES išlaidos turėtų atitikti Paryžiaus susitarimą ir Europos žaliojo kurso principą „nepakenkti“. ES lygmeniu Lietuva galės gauti finansavimą iš Inovacijų fondo, taip pat iš Modernizavimo fondo, pagrįstą pajamomis pardavus apyvartinius taršos leidimus ES ATLPS aukcionuose.

Ryšys su atsigavimu po COVID-19 krizės

Dauguma valstybių narių galutinių nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų parengti iki COVID-19 krizės, ir šiame Komisijų tarnybų darbiniame dokumente Lietuvos planas vertinamas atsižvelgiant į šį faktą. Vis dėlto įgyvendinant Lietuvos galutinį integruotą nacionalinį energetikos ir klimato srities veiksmų planą reikės visapusiškai atsižvelgti į atsigavimą po COVID-19 krizės aplinkybes.

Pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, kurią numatoma pradėti taikyti nuo 2021 m. sausio 1 d., **šis galutinis planas yra tvirtas pagrindas Lietuvai planuoti su klimatu ir energetika susijusius savo nacionalinio ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano aspektus** ir įgyvendinti platesnius Europos žaliojo kurso uždavinius.

Visų pirma, **brandūs investiciniai projektai, aptarti plane, taip pat pagrindinės daugiau galimybių atveriančios reformos, kuriomis sprendžiamos, *inter alia*, investavimo kliūčių problemos, turėtų būti kiek įmanoma labiau sutelkti laikotarpio pradžioje.** Investicijų ir reformų sąsaja yra itin svarbi nacionaliniams ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo

planams siekiant užtikrinti atsigavimą trumpuoju ir vidutinės trukmės laikotarpiu ir didinti atsparumą ilgesniu laikotarpiu. Visų pirma, valstybių narių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planais turėtų būti veiksmingai sprendžiami Tarybos priimtose konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose išdėstyti politikos uždaviniai.

Be to, **Komisija primygtinai ragina valstybes nares į savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus įtraukti investicijas ir reformas keliose pavyzdinių iniciatyvų srityse**³⁰. Ypač pavyzdinės iniciatyvos „Pagreitinimas“, „Renovacija“ ir „Įkrovimas ir degalų papildymas“ yra tiesiogiai susijusios su energetikos ir klimato politikos veiksmais ir su galutinių nacionalinių energetikos ir klimato srities veiksmų planų turiniu. Priemonės pagal pavyzdinę iniciatyvą „Persikvalifikavimas ir įgūdžių tobulinimas“ taip pat yra labai svarbios skatinant su klimato kaita susijusių ir energetikos pertvarką visose valstybėse narėse.

Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė taip pat suteiks galimybių paspartinti Lietuvos žaliąją pertvarką ir kartu padės ekonomikai atsigausti. Siekiant laikytis Europos Vadovų Tarybos įsipareigojimo klimato srities tikslams skirti 30 proc. tiek daugiametės finansinės programos, tiek priemonės „Next Generation EU“ lėšų, į Lietuvos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą turės būti įtraukta ne mažiau kaip 37 proc. su klimatu susijusių išlaidų. Reformomis ir investicijomis turėtų būti veiksmingai sprendžiami Europos semestro konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose iškelti politikos uždaviniai ir turi būti laikomasi principo „nepakenkti“.

Remdamosi Lietuvos galutiniu nacionaliniu energetikos ir klimato srities veiksmų planu ir investicijų bei reformų prioritetais, nustatytais Lietuvai per Europos semestrą, **Komisijos tarnybos ragina Lietuvą rengiant nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą apsvarstyti šias su klimatu ir energetika susijusių investicijų ir reformų priemones:**

- priemonės, skirtas energijos vartojimo efektyvumui ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos naudojimui pastatuose, visų pirma modernizuojant šildymo sistemas; priemonės, kuriomis didinamas energijos vartojimo efektyvumas pramonėje; priemonės, kuriomis didinama elektros energijos gamyba iš atsinaujinančiųjų išteklių ir padedama įgyvendinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslus; bendradarbiaujant su kitomis susijusiomis valstybėmis narėmis daromas investicijas ir taikomas susijusias priemones, reikalingas sinchronizavimo su Europos žemyniniu tinklu tikslui pasiekti iki 2025 m.;
- priemonės, kuriomis skatinamas darnusis transportas (įskaitant viešąjį transportą vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis) investicijomis į elektromobilumą, įkrovimo infrastruktūros diegimą ir alternatyviųjų degalų, įskaitant pažangiuosius biodegalus, naudojimą; priemonės, kuriomis siekiama užbaigti projektą „Rail Baltica“;
- priemonės, kuriomis skatinama žalioji mokesčių reforma, didinant aplinkosaugos mokesčius, panaikinant atleidimą nuo mokesčių ir kartu atsižvelgiant į paskirstomąjį poveikį.

Minėtos priemonės yra orientacinio pobūdžio ir nesiekama pateikti išsamaus jų sąrašo. Jos nurodomos siekiant suteikti gairių svarstymams rengiant nacionalinį ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą. Jos neturi poveikio Komisijos pozicijai dėl siūlomų veiksmų. Ši pozicija, *inter alia*, turės atitikti patvirtintą teisės akto dėl Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės tekstą.

³⁰ Plg. 2021 m. metinę tvaraus augimo strategiją (COM(2020) 575 final), p. 9–12.

**I PRIEDAS. FINANSAVIMAS IŠ ES FINANSAVIMO ŠALTINIŲ,
KURĮ LIETUVA GALI GAUTI 2021–2027 M. LAIKOTARPIU**

1 lentelė. 2021–2027 m. laikotarpiu siūlomos ES lėšos: mokėjimų įsipareigojimai, mlrd. EUR

Programa	Suma	Pastabos
Sanglaudos politikos fondai (ERPF, ESF+, Sanglaudos fondas)	6,1	Einamosiomis kainomis. Šios lėšos apima Europos teritorinio bendradarbiavimo (ETB) finansavimą, tačiau neapima Europos infrastruktūros tinklų priemonei skirtų sumų.
Bendra žemės ūkio politika: Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai, taip pat tiesioginės išmokos iš Europos žemės ūkio garantijų fondo.	5,5	Einamosiomis kainomis.
Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė	2,4	2018 m. kainomis. Preliminarus dotacijų paketas, 2021–2022 m. ir numatomų 2023 m. įsipareigojimų suma. Remiantis Komisijos 2020 m. vasaros BVP prognozėmis.
Teisingos pertvarkos fondas	0,2	2018 m. kainomis. Įsipareigojimai pagal daugiamečią finansinę programą (DFP) ir priemonę „Next Generation EU“.
Modernizavimo fondas	0,2	Apytikris apskaičiavimas: 7/10 skiriamų ATLPS leidimų siekiant suteikti pajamų Modernizavimo fondui: preliminarus paskirstymas valstybėms narėms 2021–2030 m. laikotarpiu, darant prielaidą, kad anglies dioksido kaina bus 20 EUR už toną.
ATLPS aukcionų pajamos	0,1	Preliminarus dydis: faktinių 2018 ir 2019 m. aukcionų pajamų vidurkis. 2021–2027 m. sumos priklausys nuo aukcione parduodamų apyvartinių taršos leidimų kiekio ir kainos.

2 lentelė. ES lėšos, kuriomis 2021–2027 m. laikotarpiu galės naudotis visos valstybės narės, mlrd. EUR

Programa	Suma	Pastabos
„Europos horizontas“	91,0	Einamosiomis kainomis. Šios lėšos apima „Next Generation EU“ kreditus.
Programa „InvestEU“	9,1	Einamosiomis kainomis. Įsipareigojimai pagal daugiamečią finansinę programą (DFP) ir priemonę „Next Generation EU“. Apima „InvestEU“ fondą (biudžeto garantija viešosioms ir privačioms investicijoms) ir konsultacijų centrą (techninės konsultacijos). Neatsižvelgta į asignavimus, kuriuos gavėjai gali gauti per įgyvendinančiuosius partnerius, pvz., Europos investicijų banką.
Europos infrastruktūros tinklų priemonė <ul style="list-style-type: none"> • Transportas • Energetika 	24,1 5,8	Einamosiomis kainomis. Transporto srities mokėjimo įsipareigojimas apima iš Sanglaudos fondo pervestą įnašą. Neįtrauktas Europos infrastruktūros tinklų priemonės karinio mobilumo finansavimas dvejopo naudojimo infrastruktūrai.
Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė	360,0	2018 m. kainomis. Nepaskirstyti įsipareigojimai suteikti paskolas. Paskolos kiekvienai valstybei narei neviršys 6,8 proc. jos bendrųjų nacionalinių pajamų dydžio.
Techninės paramos priemonė	0,9	Einamosiomis kainomis.
Aplinkos ir klimato politikos programa (LIFE)	5,4	Einamosiomis kainomis.
Europos žemės ūkio fondas kaimo plėtrai	8,2	Einamosiomis kainomis. Įsipareigojimai pagal programą „Next Generation EU“.
Inovacijų fondas	140,0	Apytikris apskaičiavimas: 7/10 skiriamų ATLPS leidimų siekiant suteikti pajamų Inovacijų fondui 2021–2030 m. laikotarpiu, darant prielaidą, kad anglies dioksido kaina bus 20 EUR už toną.

Pastaba dėl abiejų lentelių

Pateikti skaičiai pagal programas, finansuojamas iš ES biudžeto, apima tiek pasiūlymus pagal būsimąją daugiamečią finansinę programą, tiek jų papildymą pagal priemonę „Next Generation EU“ ne iš ES biudžeto.

Atitinkami skaičiai šiame dokumente pateikti remiantis 2020 m. liepos 17–21 d. Europos Vadovų Tarybos išvadomis, vis dėlto jie priklausys nuo to, kokie bus šiuo metu tebevykstančių Europos Parlamento ir Tarybos diskusijų dėl gaivinimo priemonių rinkinio dalių (tokių kaip daugiamečią finansinę programą ir sektorių programas, jų struktūra ir biudžeto lėšų paketai) rezultatai, užbaigus atitinkamas šių priemonių priėmimo procedūras.

Daugelio minėtų lėšų atveju vienas iš uždavinių yra parama su klimato kaita susijusiai pertvarkai ir energetikos pertvarkai. Tačiau ateinančiu laikotarpiu Europos Vadovų Taryba įsipareigojo integruoti klimato politikos veiksmus į visas ES programas ir priemones ir siekti bendro tikslo, kad ne mažiau kaip 30 proc. ES finansavimo būtų skiriama padedant siekti klimato srities tikslų. ES išlaidos taip pat turėtų atitikti Paryžiaus susitarimą ir Europos žaliojo kurso principą „nepakenkti“.

Pagal kai kurias iš 2 lentelėje nurodytų programų finansavimas skiriamas skelbiant atvirus konkursus įmonėms, o ne viešojo administravimo institucijoms.

II PRIEDAS. IŠSAMUS VERTINIMAS, KAIP ATSIŽVELGTA Į KOMISIJOS REKOMENDACIJAS

Rekomendacijos		Vertinimas	
Priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas. ŠESD	Toliau tobulinti savo strategiją, pagal kurią būtų pasiektas Lietuvos 2030 m. tikslas sektoriuose, kuriems netaikoma ES ATLPS, išmetamą ŠESD kiekį sumažinti 9 proc., palyginti su 2005 m. Tam reikėtų, be kita ko, sukongretinti, kokį vaidmenį šiame procese atliks žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės sektorius, taikant Reglamentu (ES) 2018/841 nustatytas apskaitos taisykles, ir išsamiau apibūdinti planuojamą politiką.	Iš esmės atsižvelgta	Plane pateikti ŠESD kiekio mažinimo atskiruose subsektoriuose tikslai ir įtraukta patikima įvairių iniciatyvų apžvalga, tačiau tebėra neaišku, kaip sumažinimas bus pasiektas kai kuriuose iš sektorių. Pavyzdžiui, transporto sektoriuje prognozės rodo ŠESD kiekio didėjimą, o ne mažėjimą. Lietuva nenustato LULUCF sektoriaus konkretaus tikslo, tačiau jis įtraukiamas į ŠESD kiekio mažinimo tikslus.
Priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimas. Atsinaujinantieji energijos ištekliai	Sveikintiną integruoto nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano projekte pasiūlytą Lietuvos užmojų iki 2030 m. pasiekti, kad atsinaujinančių išteklių energijos dalis sudarytų 45 proc., ir taip prisidėti prie Sąjungos 2030 m. atsinaujinančių išteklių energijos tikslo įgyvendinimo, pagrįsti išsamia ir kiekybiškai išmatuojama politika bei priemonėmis, atitinkančiomis Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje (ES) 2018/2001 ³¹ nustatytus įpareigojimus, kad būtų galima laiku ir ekonomiškai efektyviai šį užmojų įgyvendinti.	Visiškai atsižvelgta	Galutiniame NEKSVP išsamiai aprašytos ir kiekybiškai nustatytos priemonės, kuriomis siekiama paremti pakankamai didelio užmojo tikslą iki 2030 m. pasiekti bendrą 45 proc. atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalį, ir tokio pat didelio užmojo atsinaujinančiųjų išteklių naudojimo tikslus konkrečiuose sektoriuose: elektros energijos (45 proc.), bendro šildymo (50 proc.) ir centralizuoto šilumos tiekimo (90 proc.), transporto (15 proc.).
	Įtraukti orientacinę šio tikslo įgyvendinimo trajektoriją, rodančią, kaip bus pasiekti visi Reglamento (ES) 2018/1999 4 straipsnio a punkto 2 papunktyje nurodyti atskaitos taškai.	Visiškai atsižvelgta	Lietuva pateikia detalias trajektorijas, atitinkančias Reglamento (ES) 2018/1999 4 straipsnio a punkto 2 dalyje nustatytus atskaitos taškus.
	Nurodyti, kokiomis priemonėmis bus siekiama integruotame nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane nustatyto transporto tikslo, laikantis	Iš esmės atsižvelgta	Į planą įtrauktos konkrečios priemonės, kuriomis skatinamas elektromobilumas, alternatyviųjų degalų ir atsinaujinančiųjų energijos išteklių naudojimas (pvz., viešajame transporte,

³¹ 2018 m. gruodžio 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/2001 dėl skatinimo naudoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją (OL L 328, 2018 12 21, p. 82–209).

	Direktyvos (ES) 2018/2001 25 straipsnio.		elektrifikuojant geležinkelius), mažinant priklausomybę nuo importuojamo iškastinio kuro ir plėtojant įkrovimo infrastruktūrą didžiuosiuose miestuose ir pagrindiniuose transeuropiniuose kelių tinkluose. Priemonės apima tiekėjo įpareigojimą, viešuosius pirkimus, mokesčių ir kitas paskatas, eismo ir kitokį reguliavimą ir ekonominį ir ekologišką vairavimą. Šios priemonės skirtos visiems pagrindiniams transporto subsektoriams, įskaitant lengvuosius automobilius, krovinių transportą, vandens kelius, laivus ir baržas. Konkrečios priemonės yra išsamiai apibūdintos, tačiau nepateikti konkretūs elektrifikavimo ir biodegalų bei dujinio transporto kuro naudojimo iki 2030 m. skaičiai. Kai kurios priemonės teberengiamos pagal alternatyviųjų degalų įstatymo projektą, kuriame turėtų būti pateikta aiški ilgalaikė perspektyva rinkos dalyviams, daugiausia dėmesio skiriant antros kartos pažangiųjų skystųjų ir dujinių biodegalų naudojimui ir transporto priemonių parko bei geležinkelių sistemos elektrifikavimui.
	Pateikti išsamesnės informacijos, kaip bus paprastinamos administracinės procedūros ir kaip bus sudaromos sąlygos vartoti iš atsinaujinančiųjų išteklių pasigamintą energiją ir dalyvauti atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijose, kaip numatyta Direktyvos (ES) 2018/2001 21 ir 22 straipsniuose.	Iš esmės atsižvelgta	Lietuva įtraukė savo administracinių procedūrų supaprastinimo priemones, įskaitant kontaktinių punktų įsteigimą ir nesudėtingą pranešimą apie nedidelės galios (iki 30 kW) elektros energijos gamybos įrenginių įdiegimą – tai yra daugiau negu privalomas minimalus 10,8 kW lygis, nustatytas Atsinaujinančiųjų išteklių energijos direktyvoje. Sukurtos sistemos, kuriomis sudaromos sąlygos vartoti pasigamintą energiją ir kurti atsinaujinančiųjų išteklių energijos bendrijas, ir konkrečios priemonės įtrauktos į planą.
Energijos vartojimo efektyvumas	Gerokai padidinti užmojus sumažinti galutinės ir pirminės energijos suvartojimą iki 2030 m.	Iš dalies atsižvelgta	Lietuva padidino savo energijos vartojimo efektyvumo užmojį, be kita ko, ir dėl patobulintos modeliavimo metodikos.
	Pasiūlyti didesnio užmojo politiką ir priemones, kurios padėtų sutaupyti dar daugiau energijos, kad būtų pasiektas Sąjungos 2030 m. energijos vartojimo efektyvumo tikslas.	Iš esmės atsižvelgta	Atrodo, kad politikos priemonės yra tinkamos užsibrėžtiems energijos vartojimo efektyvumo tikslams pasiekti. Pateikta išsamesnės informacijos apie transportui, namų ūkiams ir pramonei skirtą politiką ir priemones.
	Pateikti daugiau informacijos apie energijos vartojimo efektyvumo politiką ir priemones, nurodant, kurios iš jų bus toliau taikomos po 2020 m., kokia nauja politika bus	Iš esmės atsižvelgta	Apskaičiuotas dabartinės politikos poveikis bus 22 TWh mažesnis energijos suvartojimas, o naujos politikos poveikis 2030 m. turėtų siekti 21 TWh. Vykdam politiką daugiausia

	pradėta po 2020 m. ir koks bus jos poveikis.		dėmesio skiriama prioritetinėms sritims, susijusioms su perėjimu prie švarios energetikos, kaip antai pastatų renovacijai, taip pat imantis priemonių transporto sektoriuje (pvz., elektromobilumui skatinti skirta paramos schema). Vis dėlto pateiktoje informacijoje apie energijos taupymo įpareigojimą (Direktyvos 2012/27/ES 7 straipsnis) trūksta išsamių duomenų apie kai kuriuos pagrindinius apskaičiavimo metodikos elementus (visų pirma papildomumą, reikšmingumą, stebėseną ir tikrinimą dėl pranešamo sutaupytos energijos kiekio). Išsamesnės informacijos apie pastatus pateikta galutiniame NEKSVP. Dar nepateikta ilgalaikė renovacijos strategija.
	Visų pirma apsvaistyti galimybę nustatyti papildomas energijos vartojimo efektyvumo priemones, skirtas transporto sektoriui.	Iš esmės atsižvelgta	Nustatytas 2030 m. tikslas dėl pirminės ir galutinės energijos suvartojimo transporto sektoriuje – 1 600 ktne (2020 m. – 2 236 ktne). Siūlomos įvairios energijos vartojimo efektyvumo priemonės, visų pirma skirtos kelių ir jūrų (vidaus vandenų) transportui, taip pat geležinkelių transportui, tačiau plane nėra išsamiai apibūdintos aviacijos srities priemonės.
Energetinis saugumas	Nurodyti priemones, padėsiančias siekti energetinio saugumo tikslų, susijusių su energijos šaltinių įvairinimu ir energetinės priklausomybės mažinimu.	Visiškai atsižvelgta	Nustatyti aiškesni tiekimo šaltinių įvairinimo, taip pat atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir efektyvaus energijos vartojimo skatinimo tikslai. Plane taip pat nagrinėjama galimybė naudoti įvairiais tiekimo maršrutais gaunamas suskystintas gamtines dujas. Galiausiai taip pat geriau paaiškintas dujų vaidmuo.
	Įtraukti priemones, kuriomis užtikrinamas lankstumas ir elektros energijos gamybos adekvatumas, atsižvelgiant į didelio užmojo atsinaujinančiųjų išteklių energijos tikslą, pavyzdžiui, papildomas reguliavimo apkrova ir energijos kaupimo priemonės.	Iš dalies atsižvelgta	Galutiniame plane taip pat skatinamas visų išteklių naudojimas, geresnis atsinaujinančiųjų energijos išteklių integravimas ir teikiama pirmenybė gaminančių vartotojų ir kitų vartotojų aktyviam vaidmeniui ir apsaugai.
	Vertinant išteklių adekvatumą elektros energijos sektoriuje, atsižvelgti į regioninį kontekstą ir faktinį jungiamųjų linijų ir gamybos pajėgumų potencialą kaimyninėse šalyse.	Iš dalies atsižvelgta	Planas apima jungiamąją infrastruktūrą, tačiau jame nenurodyti kaimyninių šalių elektros energijos gamybos pajėgumai.

Energijos vidaus rinka	Nustatyti į ateitį orientuotus rinkos integracijos uždavinius ir tikslus, visų pirma priemones, kuriomis siekiama didinti didmeninių ir mažmeninių rinkų konkurencingumą ir ilgainiui pereiti prie visiškai rinka pagrįstų kainų.	Iš esmės atsižvelgta	Galutiniame plane geriau išdėstyta elektros energijos rinkos reforma, įskaitant uždavinį palaipsniui atsisakyti mažmeninių kainų reguliavimo ir ketinimą didinti dujų rinkos likvidumą geriau ją integruojant regiono lygmeniu. Galutiniame plane taip pat skatinamas visų išteklių naudojimas, geresnis atsinaujinančiųjų energijos išteklių integravimas ir teikiama pirmenybė gaminančiųjų vartotojų ir kitų vartotojų aktyviam vaidmeniui ir apsaugai (įskaitant skaitmeninimą).
Moksliniai tyrimai, inovacijos ir konkurencingumas	Su energetikos sąjunga susijusius nacionalinius mokslinių tyrimų, inovacijų ir konkurencingumo sričių uždavinius ir finansavimo tikslus, kurie turi būti įgyvendinti 2020–2030 m. laikotarpiu, patikslinti taip, kad juos būtų galima lengvai išmatuoti ir jie padėtų siekti integruoto nacionalinio energetikos ir klimato srities veiksmų plano tikslų kitose srityse. Tokius uždavinius pagrįsti konkrečia ir tinkama politika bei priemonėmis, įskaitant tas, kurios turi būti parengtos bendradarbiaujant su kitomis valstybėmis narėmis, kaip antai Europos strateginis energetikos technologijų planas.	Iš dalies atsižvelgta	Plane nustatytos atitinkamos sritys, kuriose reikia dėti mokslinių tyrimų ir inovacijų (MTI) pastangas. Nustatyti aiškūs MTI ir konkurencingumo tikslai, nors įgyvendinimo tvarkaraštis ne visada nuoseklus. MTI pastangos laikomos patikimomis siekiant tikslų, visų pirma remiantis apibūdinta politika ir paramos priemonėmis iki 2023 m. Vis dėlto neaišku, kurios priemonės padės vykdyti uždavinius laikotarpiu iki 2030 m. Lietuva daro nuorodą į strateginį energetikos technologijų planą (SET planą), tačiau Lietuvos valdžios institucijos su juo susijusioje veikloje aktyviai nedalyvauja nuo 2014 m. Vis dėlto Lietuva patvirtino branduolinės saugos įgyvendinimo programą ir šiuo metu yra atitinkamų įgyvendinimo darbo grupių narė. Lietuva mano, kad jai būtų labai naudinga dalyvauti dar devyniose papildomose įgyvendinimo darbo grupėse. Plane nepaaiškinta, kaip SET planas padeda siekti Lietuvos nacionalinių energetikos ir klimato srities tikslų.
Regioninis bendradarbiavimas	Sustiprinti jau ir taip gerą regioninį bendradarbiavimą tarp Baltijos šalių (Estijos, Latvijos ir Lietuvos), išplėsti to bendradarbiavimo sritis ir geografinę teritoriją, įtraukiant Šiaurės šalis (Daniją, Suomiją, Islandiją, Norvegiją ir Švediją).	Iš esmės atsižvelgta	Lietuva remiasi tvirta susiformavusia Baltijos šalių bendradarbiavimo sistema. Du pagrindiniai regioninio bendradarbiavimo forumai, kuriuose reguliariai konsultuotasi dėl NEKSVP, buvo BEMIP darbo grupė ir Baltijos Ministrų Taryba. Nacionalinio plano projektas taip pat pristatytas Šiaurės ir Baltijos šalių energetikos konferencijoje 2018 m. ir 2019 m. Plane akcentuojamas bendradarbiavimas su Šiaurės šalimis elektros energijos rinkos ir mokslinių tyrimų bei inovacijų klausimais. Plane plačiau aptarti regioninio bendradarbiavimo forumai ir išplėstas bendradarbiavimas mokslinių tyrimų srityje.

	Regioninio bendradarbiavimo ašis turėtų būti energijos vidaus rinkos ir energetinio saugumo sritys, kadangi numatoma elektros energijos sistemų pokyčių, kai padidės iš atsinaujinančiųjų išteklių pagamintos elektros energijos dalis – išaugs elektros energijos importas ir (arba) eksportas ir reikės didesnio sistemos lankstumo, taip pat reikėtų daugiau bendradarbiauti transporto sektoriaus priklausomybės nuo iškastinio kuro mažinimo srityje ir vykdyti bendrus mokslinius tyrimus regione.	Visiškai atsižvelgta	Plane (1.4 skirsnis) teigiama, kad „Lietuvai svarbus regioninio bendradarbiavimo elementas siekiant ES energetikos ir klimato kaitos tikslų bei Energetikos Sąjungos – daugiausia energetinio saugumo ir energijos vidaus rinkos – dimensijų įgyvendinimo“. Per specialią BEMIP darbo grupę Lietuva bendradarbiauja su kitomis Baltijos šalimis kuriant elektros energijos ir dujų rinką. Bendros Baltijos ir Šiaurės šalių balansavimo rinkos sukūrimas aiškiai rodo, jog suprantama būtinybė sujungti regionines elektros energijos rinkas, kad būtų galima spręsti su didėjančia atsinaujinančiųjų išteklių energijos dalimi susijusius uždavinius. Plane taip pat apibūdintas bendradarbiavimas energetinio saugumo srityje. Lietuva siekia diegti tarptautinių transporto koridorių valdymo ir transporto rūšių integravimo technologijas.
Investicijos ir finansavimo šaltiniai	Labiau išplėtoti investicijų, reikalingų šalies ekonomikai modernizuoti įgyvendinant energetikos ir klimato srities tikslus, analizę ir pateikti išsamesnės informacijos apie tų investicijų šaltinius, įskaitant tinkamą nacionalinio, regioninio ir Sąjungos lygmens finansavimą.	Iš esmės atsižvelgta	Visiškai atsižvelgta į rekomendaciją išplėtoti investicijų poreikių analizę. Plane pateikta išsami finansavimo poreikių, suskirstytų pagal sektorius ir susijusių su įvairia politika ir priemonėmis, apžvalga. Į rekomendaciją nurodyti finansavimo šaltinius iš esmės atsižvelgta. Pateiktas viešojo ir ES finansavimo vertinimas, taip pat nekiekybinė informacija apie tai, kurią politiką ir priemones planuojama finansuoti atitinkamų fondų lėšomis. Tačiau nepateikta duomenų apie privataus finansavimo šaltinius.
Energijos subsidijos	Nurodyti visas energijos subsidijas.	Iš dalies atsižvelgta	Esamų energijos subsidijų aprašyme minimas tik iškastinis kuras.
	Visų pirma nurodyti iškastinio kuro subsidijas.	Iš esmės atsižvelgta	Galutiniame NEKSVP plano projekte pateiktas energijos subsidijų aprašas buvo patobulintas. Lietuva įtraukė 13 subsidijų, kurių forma yra mokestinės lengvatos iškastiniam kurui, sąrašą, nenurodydama tikslų bendrų subsidijų sumų pagal kiekvieną kategoriją.
	Išvardyti veiksmus ir planus siekiant laipsniškai atsisakyti energijos subsidijų, visų pirma susijusių su iškastiniu kuru.	Iš esmės atsižvelgta	Galutiniame plane nurodyti veiksmai ir planai, kuriais siekiama palaipsniui atsisakyti šešių iškastinio kuro subsidijų. Dalis subsidijų laikoma būtinomis socialinei gerovei užtikrinti (pvz., namų ūkių vartotojų atleidimas nuo gamtinių dujų akcizo

			mokėjimo).
Oro kokybė	Įtraukti sąveikos su oro kokybės ir oro teršalų politika analizę, kurioje būtų nurodytas įvairių scenarijų poveikis oro taršai, pateikiama pagrindžiamoji informacija ir apsvarstyta sinergija bei kompromisai.	Iš esmės atsižvelgta	Plane pateikta informacijos apie sąsajas su oro kokybės ir oro teršalų politika. Plane nurodytas prognozuojamas siūlomų priemonių poveikis (išskaidytas pagal sektorius) kiekvienos rūšies oro teršalams, reglamentuojamiems pagal Nacionalinių išmetamųjų teršalų kiekio mažinimo įsipareigojimų direktyvą, tačiau trūksta informacijos apie taikomą metodiką.
Teisinga pertvarka ir energijos nepriteklis	Geriau integruoti su teisinga ir sąžininga pertvarka susijusius aspektus, visų pirma pateikti daugiau informacijos apie planuojamų uždavinių, politikos ir priemonių socialinį poveikį ir poveikį užimtumui bei įgūdžiams.	Iš dalies atsižvelgta	Lietuva į teisingos pertvarkos rekomendaciją atsižvelgė gana nekonkrečiai, svarstydamą skirtumą tarp bazinio scenarijaus ir priemonių, kuriomis įgyvendinamas plano scenarijus, ir daugiausia vertindama makroekonominį ir socialinį poveikį. Vis dėlto viename plano skirsnyje vertinamas jo įgyvendinimo galimas poveikis išmetamo ŠESD kiekio mažinimui ir energetikos sistemai, įskaitant poveikį užimtumui, pajamoms ir energijos nepritekliui. Nors yra nustatytas pramonės (daug anglies dioksido išmetančių pramonės sektorių) išmetamo ŠESD kiekio mažinimo tikslas, socialinis ir ekonominis šios priemonės poveikis nėra pakankamai įvertintas.
	Geriau išplėtoti strategiją, kaip bus sprendžiami energijos nepritekliaus klausimai, be kita ko, nurodant konkrečius uždavinius ir numatomą suplanuotos politikos ir priemonių poveikį, kaip reikalaujama Reglamente (ES) 2018/1999.	Visiškai atsižvelgta	Į galutinį planą Lietuva įtraukė energijos nepritekliaus mažinimo tikslą ir pateikė daugiau informacijos apie esamas ir planuojamas energijos nepritekliaus mažinimo priemones ir politiką.